

U N I V E R Z I T A K A R L O V A

Pedagogická fakulta

CENTRUM ŠKOLSKÉHO MANAGEMENTU

**INFORMAČNÍ A PORADENSKÝ SYSTÉM
VE ŠKOLSTVÍ**

Kariérové poradenství na středních školách

Závěrečná bakalářská práce

Autor:	Iva Benešová
Obor:	Školský management
Forma studia:	kombinovaná
Vedoucí práce:	Mgr. Božena Světlíková
Datum odevzdání práce:	7. dubna 2006

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou závěrečnou bakalářskou práci vypracovala sama za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.

Iva Benešová

Resumé:

Závěrečná práce se zabývá situací v oblasti informačně poradenských služeb na středních školách. V práci je definován informační a poradenský systém a je provedena analýza stávajícího stavu poskytování informačně poradenských služeb v prostředí středního školství. Práce přináší informaci o zjištěném stavu a návrh koncepce možného fungování informačně poradenských služeb na středních školách.

Klíčová slova:

Informačně poradenské služby, informačně poradenský systém, poradenství, sociální partnerství, kariérové poradenství.

OBSAH

1. Úvod.....	5
2. Cíl práce.....	6
3. Informační a poradenský systém - charakteristika.....	7
3.1 Pojmy.....	7
3.1.1 Poradenství.....	7
3.1.2 Sociální partnerství.....	9
3.1.3. Informační systém.....	10
3.1.4. Poradenský proces.....	10
3.2 Subjekty a jejich role v IPS.....	14
3.3 Legislativní rámec IPS.....	17
3.3.1 Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)	18
3.3.2. Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů.....	19
3.3.3 Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.....	20
3.3.4 Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků.....	22
3.3.5 Návrh zákona o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů (zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání).....	23
4. Stávající stav poskytování IPS na středních školách.....	24
4.1 Hlavní charakteristiky stávajícího stavu IPS ve středním školství.....	24
4.2 Šetření o stavu IPS ve středním školství.....	26
5. Řešení IPS v Libereckém kraji – případová studie	33
5.1. Charakteristika problematiky řešené v Libereckém kraji a systémového projektu CVLK.....	33
5.2. Šetření poptávky po informačně poradenských službách v Libereckém kraji	34
5.3. Informační systém CVLK jako informační podpora IPS.....	39
6. Návrh fungujícího informačně poradenského systému na středních školách.....	44
6.1. Diskuse zjištěných skutečností.....	45
6.2. Návrh rámcových prvků IPS ve středním školství.....	48
7. Závěr.....	51
8. Seznam použité literatury.....	53
9. Přílohy.....	54

1. Úvod

Předmětem této práce je problematika **poskytování informačně poradenských služeb na středních školách**. Pro účely závěrečné práce je informačním a poradenským systémem ve školství myšleno systematické poskytování informací studentům středních škol, jejich zákonným zástupcům a dalším zájemcům o tyto informace. Takto poskytované informace musí příjemcům pomoci při orientaci v oblasti svého zájmu.

Potřeba poskytování informačně poradenských služeb na středních školách souvisí s rychlým vývojem a změnami na trhu práce, které zasahují všechny oblasti našeho života a konání. Ten je tvořen spojením mnoha aspektů vytvářejících konkrétní prostředí, v němž fungujeme jako součást výrobního procesu ať už v pozici výkonné, řídicí či jiné. Zdokonalování řídicích procesů přináší zvyšující se nároky na kvalitu a tím pádem i na lidský faktor. Bez dostatku informací není nikdo z nás schopen takovému tlaku odolávat.

V současné době, kdy se stále více hovoří o schopnosti vzdělávacího systému co nejrychleji reagovat na rychlé změny v podobě zavádění nových technologií, metod a nástrojů, je třeba hledat způsob, jak tomuto požadavku dostát. Za jednu z reakcí na tuto výzvu lze považovat přípravu a zavádění rámcových a školních vzdělávacích programů do škol. A právě s tím musí být spojena schopnost zpětné vazby, vyhodnocování kvality činnosti každého zařízení. Každé zaváhání či neochota změny může velmi ovlivnit budoucí existenci školy. Strategie rozvoje školy, vzdělávacího zařízení se stále více blíží a bude blížit strategii rozvoje privátní firmy. Každý z nás se čas od času octne v pozici, kdy potřebuje pomoc. Přátelskou nebo odbornou. Schopností dobré a kvalitní školy či školského zařízení by měla být schopnost poradit a pomoci ve chvílích, kdy je to třeba. Informačně poradenský servis by se měl stát jednou z neodmyslitelných oblastí, která bude vypovídat o úspěšnosti školy a zároveň ji bude ovlivňovat. V současné době je poradenství nedoceňováno a je třeba věnovat pozornost vytváření systémů ve vztahu k poradenské činnosti tak, aby měla smysl pro všechny zainteresované strany.

Další součástí práce je **analýza současného stavu fungování informačně poradenského servisu** na středních školách. K tomuto účelu bylo provedeno výzkumné šetření mezi školními poradci vybraných středních škol. Jeho výsledky jsou zde porovnány s výzkumným šetřením provedeným mezi studenty a studentkami stejných zařízení a je provedeno zhodnocení současné situace v této oblasti.

Na **případové studii** je uvedena ukázka poskytování informačně poradenských služeb. Jako zdroj informací byl využit projekt Libereckého kraje zaměřený na oblast celoživotního vzdělávání. Jeho součástí byla také oblast informačně poradenského servisu.

Práci uzavírá **zobecnění závěrů** analýzy výzkumů mezi studenty a školními poradci a navržení koncepce informačně poradenského systému na středních školách.

2. Cíl práce

Cílem práce je:

- **Navrhnout koncepci** poskytování informačně poradenského systému na středních školách. Tzn. navrhnout takové řešení, kdy se informačně poradenský systém stane standardní nabídkou středních škol. Kdy v této oblasti budou cíleně a systematicky proškoleni pedagogičtí pracovníci na středních školách a kdy budou nastaveny standardy pro poskytování této služby.
- **Vyhodnotit stávající stav** za pomoci výsledků výzkumného šetření provedeného mezi školními poradci na vybraných libereckých středních školách a porovnat ho s výsledky výzkumného šetření provedeného mezi studenty stejných škol.
- **Popsat jednotlivosti**, které s poradenstvím souvisejí jednak z pohledu potřeb samotných studentů, ale i z pohledu investorů, stávajících nebo budoucích zaměstnavatelů a „odběratelů“ absolventů.

Smyslem práce je, aby navrhovaná koncepce poskytování informačně poradenských služeb odrážela zjištěné nedostatky a aby navržený způsob řešení propojil zájmy všech cílových skupin, které by z něj profitovali. Součástí navrhované koncepce

bude také způsob technické podpory, která by zajišťovala aktuálnost a celistvost informací potřebných k poskytování kvalitních informačně poradenských služeb.

3. Informační a poradenský systém - charakteristika

3.1 Pojmy

3.1.1 Poradenství

Pro účel této práce je poradenstvím označována informační a konzultační činnost směřující k orientaci tazatele v oblasti jeho zájmu. Poradenská činnost je důležitá součást vzdělávacího procesu a celkové péče o jedince.

Poradenské služby budou vždy stát na profesionalitě poskytovatelů. Poradenství musí více než pomáhat aktivnímu a věcnému rozhodování pro budoucnost jedince, tzn. rozšiřuje svou informační a diagnostickou funkci ke vzdělávacím aktivitám.

Efektivita poradenského procesu je založena na sběru dat a poznatků, které budou dále analyzovány, kvalifikovaně vyhodnocovány a zpracovávány. Poradenství je v nejobecnějším slova smyslu profesionální a profesionalizovaná služba, jejímž obsahem je poskytování odborné rady, poučení, návodu a pomoci jedním subjektem (poradce) druhému subjektu (klient) s cílem navrhnout opatření k řešení problému subjektu, kterým může být jak jedinec, tak organizace či instituce.

Současné vnější změny kladou čím dál větší důraz na flexibilitu osobnosti. V průběhu svého života budeme mnohokrát potřebovat informace o tom „co dál“. Někdy i zcela neočekávaně. Proto je třeba poradenství chápat jako neustále přístupnou složku pro všechny. Systém poradenství proto nemůže být pouze poptávkový, ale musí mít nabídkový přístup, který bude do středu svého zájmu klást potřeby a požadavky všech klientů.¹

Poradenství lze považovat za systém pouze v případě, že je schopno pojmout všechny oblasti (nebo alespoň většinu) spolu související a vztahující se k činnosti konkrétního subjektu.

K základním druhům poradenství patří:

1. poradenství pro volbu povolání – poradenství žákům, kteří se rozhodují o volbě povolání, respektující jeho specifika, zejména jeho osobnostní předpoklady (vlastnosti, schopnosti, dovednosti, zájmy), zdravotní stav a

---

¹ PRACHAŘOVÁ, Šárka. *Poradenský systém*. [s.l.] : [s.n.], 2004. 62 s.

omezení pro výkon povolání; poskytování poradenských informací závisí na fundovanosti personálního obsazení poradců pro volbu povolání

2. poradenství pro volbu vzdělávacího směru – volba dalšího studia, výběr VOŠ, VŠ
3. poradenství při změně kvalifikace
4. poradenství pro zvyšování kvalifikace – získání dalšího stupně vzdělání v rámci vzdělávacího systému ČR
5. poradenství pro prohlubování kvalifikace – systémové poradenství nasměřované na prohloubení znalostí a dovedností v dané kvalifikaci, doplnění vzdělání, kurzů a zkoušek, které jsou potřebné k získání specifické profesní pozice a zajištění profesních kompetencí
6. poradenství pro osoby se zdravotním postižením
7. poradenství za účelem profesního vedení
8. poradenství pro prohloubení klíčových dovedností - poradenská činnost zaměřená na pomoc při orientaci v informacích na trhu práce, poskytovaná s cílem nabídnout specifickou odbornou pomoc (sepsání osobní dokumentace – životopisu, motivačního dopisu, vyhledání pracovní pozice, příprava na přijímací pohovor, konkurzní řízení)
9. specializační poradenství – psychologické řešení osobnostních problémů klienta – poradenství zaměřené na podporu a odborné vedení v případné profesní krizi, v situaci po ztrátě zaměstnání, v nezaměstnanosti; nezahrnuje diagnostiku, ale jenom podpůrné psychologické vedení
10. poradenství v oblasti multikulturních znalostí – poradenství zaměřené na řešení problémů v rámci pracovního procesu vzniklých z neznalosti odlišností jednotlivých kultur

11. protidrogová prevence

12. výchovné poradenství

3.1.2 Sociální partnerství

Sociálním partnerství pro účel této práce je myšlena aktivní spolupráce všech zainteresovaných stran, které vstupují do velkého množství vztahů, vytváří řadu vazeb se svým okolím a přímo či nepřímo ovlivňují efektivitu vzdělávacího systému a prostředí, kde tento systém produkuje své služby. Jedná se o partnerství mezi resortem školství a trhu práce, ale v návaznosti na to i o partnerství mezi jednotlivými subjekty těchto dvou stran. Dobře nastavené a fungující vztahy se sociálními partnery jsou klíčem k úspěchu.

Nastolení kooperace a vztahů partnerství při řešení konkrétních problémů rozvoje lidských zdrojů je jediným přijatelným řešením a zárukou funkčnosti vytvářeného systému propojujícího otázky vzdělávání, kvalifikace a zaměstnanosti.

Komunikace se sociálními partnery na různých úrovních vyžaduje velice aktivní a promyšlený přístup. S ohledem na možný nepřátelský přístup v začátcích navazování partnerství je třeba počítat s notnou dávkou trpělivosti, tolerance. Současně je třeba mít v zásobě dostatek jasných argumentů.

Spolupráce se sociálními partnery v kontextu této práce prolíná do těchto základních činností:

- monitoring trhu práce
- analýza trhu práce, vytváření a udržování celkového přehledu o vývoji potřeb nabídky a poptávky
- vytváření vzdělávacích programů složených z modulů
- následné zajištění evaluace vzdělávacích programů v návaznosti na praxi
- tvorba profesních profilů
- zajištění odborných stáží a praxí
- prosazování netradičních forem pracovního uplatnění
- iniciace inovačních přístupů, metod a systémových změn v oblasti celoživotního vzdělávání, návrhy systémových řešení daných problematik ve vazbě na existující stav v dané oblasti

- návrhy legislativních změn, prosazování úprav právního rámce v celoživotním vzdělávání
- vyhledávání nových metod a zdrojů financování
- příprava a zpracování učebních textů, modelů pro širší použití, odzkoušení pilotních projektů

3.1.3. Informační systém

Informačním systémem pro účely této práce je místo transformace informací sloužící všem jeho uživatelům. Jedná se o informační databáze včetně technických a programových prostředků, postupů a technologií a včetně pracovníků schopných systematicky shromažďovat, třídit, zpracovávat a zpřístupňovat dle potřeby příslušné informace.²

3.1.4. Poradenský proces

Poradenství je soubor určitých na sebe navazujících a spolu souvisejících činností vykonávaných pro dosažení určitého vytčeného cíle. Cílem poradenského systému je poskytování komplexních informačních a poradenských služeb vycházejících z úzké spolupráce se všemi subjekty, které se podílejí nebo mají vliv na tvorbu moderního vzdělávacího systému. Současné informační technologie významným způsobem napomáhají k dosažení stanovených cílů, podporují efektivitu práce poradců z hlediska archivace potřebných dat (databáze klientů, jejich kontaktů a dalších informací) a jejich snadné zpracování pro další účely.

To předpokládá vytvoření uceleného systému poradenských služeb, aby se každá zájemce (tedy i student) dostal snadno ke kvalitním informacím a radám týkajícím se vzdělávacích možností, a to nejen během studia na střední škole, ale v průběhu celého života, a aby na základě skutečného pochopení svých schopností, dovedností, zájmů a možností učinil vlastní rozhodnutí.

Efektivita poradenského procesu je založena na sběru informací a poznatků, které budou dále analyzovány, kvalifikovaně vyhodnocovány a zpracovány (viz kapitola Informační systém). Poradci musí znát požadavky místního trhu práce a potřeby

---

² PALÁN, Zdeněk. *Výkladový slovník : LIDSKÉ ZDROJE*. Praha : Nakladatelství Akademie věd ČR, c2002. 150 s. ISBN 80-200-0950-7.

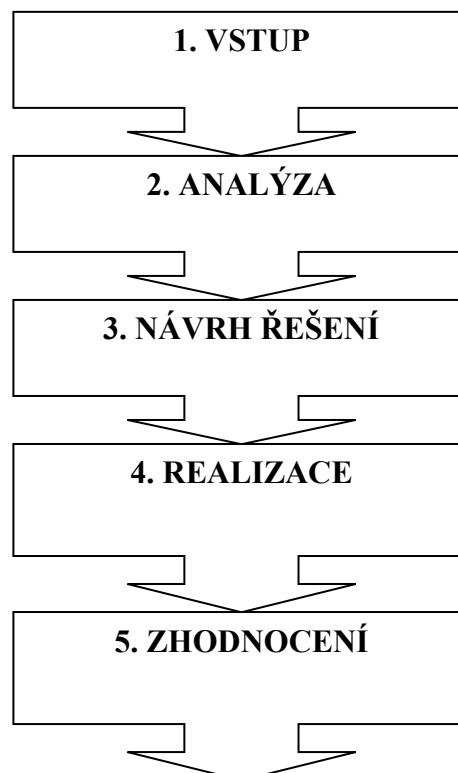
jednotlivých zaměstnavatelů, mít přehled o dalších personálních, poradenských a vzdělávacích službách. Přestože zde hovoříme o poradcích v obecném slova smyslu, stejné požadavky musí splňovat školní poradci, pokud chtějí studentům poskytovat kvalitní službu.

Pro dosažení kvalitní úrovně poradenského systému je dobré se zaměřit a věnovat se následujícím oblastem:

- kvalitní personální obsazení
- zajištění kvality a hodnocení kvality poskytovaných služeb
- využívání dalších poradenských a informačních služeb (úřady práce, personální a poradenské agentury...)
- poradenství chápat jako ucelený komplex kariérového, vzdělávacího a psychologického poradenství
- zajistit systémové řešení kvalifikačních předpokladů poradců a dalšího profesního rozvoje těchto poradenských pracovníků

Poradenský systém je nutno chápat jako proces, který v sobě zahrnuje pět postupných fází:

Obrázek č.1 – Fáze poradenského procesu

Vstup

V této fázi začíná poradce s klientem (studentem) pracovat. Fáze zahrnuje následující kroky:

- první kontakt s klientem (důležité pro vytvoření důvěry mezi poradcem a klientem)
- předběžná analýza problému (rozhovor o tom, jak může poradce pomoci)
- plánování průběhu, vyjasnění rolí obou stran (nástin dalších postupů poradenského procesu)

Analýza

Průběh této fáze je následující:

- zjišťování fakt (jedná se o hlubší analýzu problému)
- analýza a syntéza fakt (shrnutí a vyvození závěrů)
- podrobné zkoumání problému (diagnostický proces na úrovni odborného diagnostického pracoviště)

Návrh řešení

Do této fáze patří:

- vypracování návrhu řešení (navržené řešení musí být pro klienta /studenta motivující a musí vycházet z hierarchie jeho potřeb, jedná se o vypracování individuálního profesního plánu)
- prezentace návrhu klientovi (měl by se s návrhem co nejvíce ztotožnit)
- plán realizace (vypracování strategie pro další postup k uspokojení zájmu klienta)

Realizace

V této fázi, která je klíčová, je postup následující:

- stanovení pomoci při realizaci (klient musí mít možnost otevřeného poradenského systému, do kterého může vstupovat podle svých potřeb v celém průběhu realizace)
- návrh na úpravy (navržený plán se začíná naplňovat a mohou se objevit nové problémy, překážky, může dojít k odhalení klamných předpokladů, proto musí být prostor pro úpravy)

Vyhodnocení

Fáze zhodnocení obsahuje tyto kroky:

- vyhodnocení (na základě získané zpětné vazby se hodnotí zvolený přístup, dosažené výsledky, vyhodnotí se problémy a nastaví se možnosti dalšího poradenského vedení)
- závěrečná zpráva (klient dostává závěrečnou zprávu o výsledcích poradenského procesu a doporučení dalšího směřování)

Poradenský proces by měl pro studenta představovat otevřený systém stálé zpětné vazby. Tzn., že kdykoli v průběhu poradenského procesu by měl mít možnost konzultovat nově vzniklé okolnosti, které se odchyľují do předem stanoveného plánu.

Poradenství musí brát v úvahu všechny následující faktory na straně klienta (studenta) ovlivňující poradenský proces:

- všeobecné a speciální schopnosti
- kvalita všeobecného a odborného vzdělání
- kvalita profesních zájmů
- motivy volby povolání
- hodnotovou orientaci
- sociálně etický rozvoj
- fyzické předpoklady a zdravotní stav
- schopnost pro vytváření permanentní profesní sebekoncepce
- způsobilost pro adekvátní profesní rozhodnutí

Čím kvalitnější je znalost problémů a motivací jednotlivců, tím cílenější může být následná práce.

3.2 Subjekty a jejich role v IPS

Síť aktérů, kteří mají vztah k poradenství, se skládá z velkého počtu subjektů. Ty lze rozdělit na několik základních skupin.

1. Poskytovatelé informačně poradenských služeb

Poskytovatelé informačně poradenských služeb působí na dvou základních úrovních:

- na republikové úrovni
- na regionální a místní úrovni

Na **republikové úrovni** sem patří zejména:

- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR
- Ministerstvo práce a sociálních věcí
- Ústav informací ve vzdělávání
- Národní ústav odborného vzdělávání
- Český statistický úřad

O těchto institucích lze obecně konstatovat, že mají významný vliv na oblast školství a mohou velkým dílem ovlivnit budoucí směřování a rozvoj školství na republikové a tudíž nejvyšší úrovni. Celkový rozvoj hospodářství republiky ovlivňuje všechny oblasti, tzn. i školství.

Mezi poskytovatele na **regionální a místní úrovni** patří především:

- Kraje a krajské úřady
- Školy a školská zařízení
- Úřady práce

Pracovníci všech uvedených institucí mají blíže k aktuálnímu vývoji na trhu práce v místě působnosti své organizace a tudíž jsou daleko více schopni reagovat na změny vyvolané tímto vývojem. Kraje jako zřizovatelé většiny středních škol mají zájem na tom, aby absolventi byli velmi dobře připraveni na vstup do zaměstnání a aby byli připravováni pro profese, které mají perspektivu, nebo pro další studium na VOŠ či VŠ. Ve škole, případně školském zařízení tráví studenti velkou část svého studentského času. Proto je role těchto zařízení velmi významná. Z tohoto důvodu je třeba klást velký důraz na personální zajištění poradenských služeb.

Personální zajištění poradenských služeb

Celý poradenský systém bude stát na vysoké odbornosti a profesionalitě poradců, na jejich osobnostních vlastnostech, na manažerských schopnostech, na životních zkušenostech, zejména v oblasti práce s lidmi. Jejich úkolem bude aktivizace vnitřního osobnostního potenciálu a motivace klientů. Poradce musí být schopen získat na straně jedné a poskytnout na straně druhé množství relevantních informací tak, aby pomohl klientovi v rozhodování o budoucím postupu, a současně rozvíjel schopnosti klienta přebírat zodpovědnost za tato rozhodnutí. K tomu musí mít dostatečné množství kvalitních a aktuálních informací a podporu v diagnostických metodách, aby byl schopen se zaměřit na individuální potřeby a požadavky rozmanitých klientů.

Na základě poskytnuté poradenské pomoci klient sám hledá účinná řešení svých problémů a činí samostatná rozhodnutí, což předpokládá zkušenosti, informační obratnost, objektivní odhad, komunikační dovednosti a inovační myšlení poradců.

Pro účely systému poradenství musí poradce splňovat následující kritéria:

- Odborné kompetence: poradce nabízí a poskytuje něco, co klient nemá, ale co chce získat v oblasti odborných znalostí, odborných schopností nebo zkušeností. Při práci s klientem musí poradce věnovat veškerou pozornost danému problému.
- Poradenské know-how: poradce je člověk, který ví, jak spolupracovat s klientem a pomůže mu identifikovat a řešit jeho problémy. S klientem pracuje s vědomím toho, že klienti mají různé problémy, že jsou to různé osobnosti a navíc mají menší či větší zkušenosti s poradenskými službami, někdy i negativní. K identifikaci problému klienta a k analýze jejich příčiny poradce užívá různých metodických nástrojů, musí diagnostikovat potřebu změny, nabídnout klientovi různé alternativy řešení. Musí umět překonávat zjištěné bariéry stojící v cestě případné změně a měl by dovést klienta ke správnému rozhodnutí. Jeho odbornost je podpořena psychologickými, sociologickými a komunikačními dovednostmi.
- Nezávislost: poradce zachovává v průběhu celého procesu objektivitu a nezávislost a je schopen tento nezávislý názor klientovi sdělit.

- Profesionální etika: vztah mezi poradcem a klientem je založen na vzájemné důvěře, poradce je člověk, který je odhodlán řídit se pravidly profesionálního chování a profesionální etiky.

Při výběru poradců pro poskytování poradenství na školách je nutno vycházet z profesionální způsobilosti daného poradce pro výkon této pracovní pozice. V úvahu přicházejí kandidáti s dostatečnými znalostmi a schopnostmi s přihlédnutím na aspekty odborné způsobilosti, kterými jsou:

- dosažený stupeň vzdělání, obor studia, další vzdělání, školení, absolvované kurzy a stáže
- délka a druh praxe v poradenství
- reference z předchozích působení
- odborné, metodické a výzkumné práce, články
- komunikační dovednosti poradce, měkké a tvrdé dovednosti (hard and soft skills)

2. Příjemci informačně poradenských služeb

Příjemce informačně poradenských služeb lze členit např. podle věku, podle oblasti jeho zájmu, v němž se potřebují zorientovat. Jde nejen o studenty středních škol, ale také o jejich rodiče či zákonné zástupce. Čím dál víc se může jednat také o frekventanty celoživotního vzdělávání. Do tohoto procesu by měly školy vstupovat stále aktivněji vzhledem ke klesající demografické křivce a celkovému stárnutí obyvatel. Z pohledu všech cílových skupin lze za nejdůležitější hledisko považovat účelovost takové služby a dostupnost informací.

3. Ostatní subjekty

Mezi ostatní subjekty, které mají zájem na efektivním poskytování IPS lze počítat:

- Zaměstnavatele
- Hospodářské komory
- Oborové svazy zaměstnavatelů
- Soukromé vzdělávací agentury

- Personální agentury atd.

Tato skupina subjektů má přímý vliv na regionální školství. Zaměstnavatelé, hospodářské komory a oborové svazy zaměstnavatelů definují a specifikují požadavky na výstupní profil absolventů vyučovaných oborů, jinými slovy „o koho mají zájem“. Soukromé vzdělávací agentury a personální agentury v tuto chvíli především doplňují služby, které na trhu chybí a tvoří mezičlánek mezi školami a zaměstnavateli. „Na míru“ připravují a hledají požadovanou pracovní sílu.

V současnosti existuje velké množství informací, které všechny výše uvedené subjekty poskytují, ale i mnoho dalších. Jimi poskytované informace jsou často roztržité, různorodé, existují stejné informace paralelně vedle sebe z různých zdrojů, což příjemcům informací může působit problém v orientaci a takto poskytované informace mohou být dokonce zavádějící. Jde o kusé a datově nedokonale naplněné databáze a jednotlivé nabídky. Aby však mohl vzniknout systém, který bude datově naplňován a bude řádně sloužit svému účelu, musí nejprve vstoupit do povědomí všech aktérů, že poskytování dat do takového systému není obtěžování, ale vlastní zviditelnění každého vkladatele informací.

3.3 Legislativní rámec IPS

Tato kapitola přináší přehled hlavních právních norem, které upravují poskytování informačně poradenských služeb na středních školách. Smyslem kapitoly je hledat odpověď na otázky:

- Jaké jsou možnosti (právo) využívat poradenské služby na školách dané zákonem?
- Existuje povinnost poskytovat na školách poradenské služby?
- Jaké jsou možnosti a povinnosti dalšího vzdělávání výchovných poradců na školách?
- Jaké je porovnání možností a povinností daných zákonem se stavem zjištěným prostřednictvím realizovaného výzkumu (pokud bylo předmětem výzkumu)?

Hlavní právní normy upravující poskytování IPS jsou:

- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

- Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů
- Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních
- Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků
- Návrh zákona o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů (zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání)

Charakteristika jednotlivých právních norem je uvedena v následujících kapitolách.

3.3.1 Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

Školský zákon hovoří o rámcových a školních vzdělávacích programech. Je zde zakotvena vazba na školské poradenské zařízení, jehož působnost je konkrétněji specifikována ve Vyhlášce č. 72/05 Sb. Žáci mají kromě jiného právo na informace a poradenskou pomoc školy a školského poradenského zařízení v záležitostech týkajících se vzdělávání podle tohoto zákona.

Činnost školských poradenských zařízení je přímo zakotvena v §116.

Shrnutí:

1. Právo či možnosti využívat poradenské služby včetně kariérového poradenství nejsou konkrétněji specifikovány. Rámcové a školní vzdělávací programy by měly být koncipovány tak, aby vzdělávání obsahovalo nejnovější poznatky dalších oborů. Tím je dán předpoklad všestranného rozvoje osobnosti studenta.
2. Východisko pro povinnost poskytovat poradenské služby na školách lze najít v §116 tohoto zákona, který hovoří o školských poradenských zařízeních. Specifikace kariérového poradenství zde není.
3. Oporu pro možnost a povinnost dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků lze hledat v zákoně v §115, který hovoří o zařízeních pro další vzdělávání pedagogických pracovníků škol a školských zařízení. Hluběji se touto otázkou zabývá Vyhláška č. 317/2005 Sb. o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků.

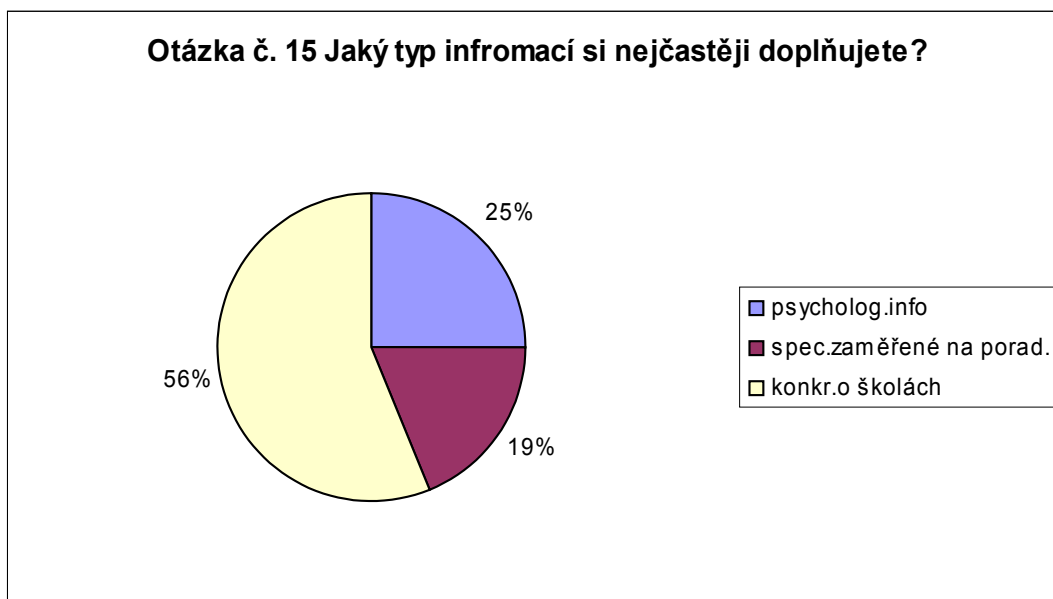
3.3.2. Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů

Na základě § 24 tohoto zákona je pedagogickým pracovníkům uložena povinnost dalšího vzdělávání, kterým si obnovují, upevňují a doplňují kvalifikaci. Kvalifikační předpoklady pro výkon práce školního poradce jsou stanoveny Vyhláškou č. 317/2005 Sb. o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků (viz dále). Podle tohoto zákona ředitel organizuje další vzdělávání pro pedagogické pracovníky s ohledem na jejich potřebu vzdělávání v daném oboru, tzn. že se mohou vzdělávat i v oblasti kariérového poradenství.

Shrnutí:

1. Možnost využívat poradenské služby není tímto zákonem dána.
2. Povinnost poskytovat na školách poradenské služby není tímto zákonem stanovena.
3. Možnost a povinnost dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků je v tomto zákoně zakotvena, ale není zde zakotven institut školního poradce. Tudíž ani požadavky na jeho další vzdělávání nejsou specifikovány.
4. Přestože tímto zákonem není specifikováno další vzdělávání školního poradce vyplynulo ze šetření mezi školními poradci, že se vzdělávají. Následující graf (graf č. 1) znázorňuje oblasti, na které se při svém dalším vzdělávání zaměřují.

Graf č. 1

Z uvedeného grafu je zřejmé, že poradenství na školách je velmi významně zaměřeno na poskytování informací o možnostech dalšího vzdělávání nikoli o vývoji na trhu práce, tzn. o možnostech uplatnění v praxi. Ani jeden z dotázaných školních poradců neodpověděl, že vyhledává informace tohoto typu. Vzhledem k tomu, že student má na základě Vyhlášky č. 72/05 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních právo na poskytování poradenských služeb včetně kariérového poradenství, lze tuto skutečnost vyhodnotit jako nedostatek poměrně zásadního charakteru.

3.3.3 Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních

Tato vyhláška zaručuje **právo** dětem, žákům, studentům, jejich zákonným zástupcům, školám a školským zařízením **na poradenské služby na školách**. Služby jsou na základě této vyhlášky poskytovány bezplatně. V § 2 této vyhlášky je specifikován obsah poradenských služeb, který je dále upřesněn ve vztahu k jednotlivým zařízením.

Škola jako jeden z poskytovatelů poradenských služeb (kromě pedagogicko-psychologické poradny a speciálně pedagogického centra) je povinna se na základě této vyhlášky zaměřit na:

- prevenci školní neúspěšnosti

- primární prevenci sociálně patologických jevů
- **kariérové poradenství integrující vzdělávací, informační a poradenskou podporu vhodné volbě vzdělávací cesty a pozdějšímu profesnímu uplatnění**
- odbornou podporu při integraci a vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, včetně žáků z jiného kulturního prostředí a žáků se sociálním znevýhodněním
- péči o vzdělávání nadaných a mimořádně nadaných žáků
- průběžnou a dlouhodobou péči o žáky s neprospěchem a vytváření předpokladů pro jeho snižování a
- metodickou podporu učitelům při aplikaci psychologických a speciálně pedagogických poznatků a dovedností do vzdělávací činnosti

V rámci standardní činnosti výchovného poradce jsou jasně popsány **poradenské činnosti směřující ke kariérovému poradenství a k poradenské pomoci při rozhodování o další vzdělávací a profesní cestě žáků, studentů**. Škole z této přílohy a specifikace zároveň vyplývá povinnost spolupracovat se školskými poradenskými zařízeními a s informačně poradenskými středisky ÚP.

V této vyhlášce není uložena povinnost spolupracovat s dalšími poradenskými institucemi, jakými jsou například soukromá poradenská centra, která mnohdy mají přímou vazbu na zaměstnavatele a trh práce obecně a mají větší předpoklady pro sledování aktuálního vývoje na tomto trhu. Zda se škola k této spolupráci přikloní je pouze na rozhodnutí jejich kompetentních pracovníků (ředitel, výchovný poradce).

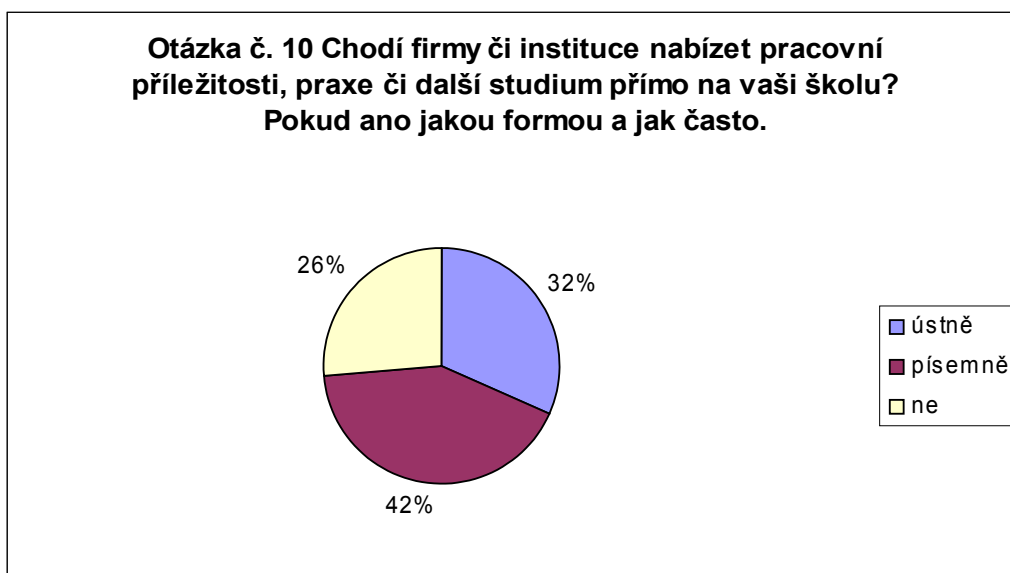
Shrnutí:

1. Studenti a jejich zákonní zástupci mají na základě této vyhlášky právo na poskytnutí poradenských služeb na školách včetně kariérového poradenství.
2. Školy mají povinnost poskytovat poradenské služby včetně kariérového poradenství.
3. Možnost ani povinnost dalšího vzdělávání v oblasti poskytování poradenství (včetně kariérového) nejsou v této vyhlášce stanoveny.

4. Školy na základě této vyhlášky poskytují poradenské služby, kariérové poradenství. Úroveň a kvalita poskytovaných služeb a osobní přístup na jednotlivých školách jsou však velmi odlišné.

Částečně o úrovni sociálního partnerství vypovídá následující graf č.2 který znázorňuje spolupráci škol se zaměstnavateli – firmami, institucemi.

Graf č. 2

3.3.4 Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariéřním systému pedagogických pracovníků

Tato vyhláška pracuje se statutem výchovného poradce. V § 8 hovoří o způsobu získání specializace pro výkon práce výchovného poradce se zaměřením na oblast pedagogiky, speciální pedagogiky a psychologie – bez zaměření na kariérové poradenství. V rámci průběžného vzdělávání má školní poradce možnost účastnit se kurzů a seminářů se zaměřením na aktuální teoretické a praktické otázky související s procesem vzdělávání a výchovy. Přitom může volit takové vzdělávání, které rozšíří možnosti poskytovat co nejkvalitnější poradenské služby včetně kariérového poradenství.

Shrnutí:

1. Možnost využívat poradenské služby na školách není touto vyhláškou dána.
2. Povinnost poskytovat na školách poradenské služby není v této vyhlášce stanovena.
3. Podmínky pro další vzdělávání výchovných poradců jsou touto vyhláškou dány. Záleží na osobní volbě jednotlivce jaké formy kurzů či seminářů zvolí.

4. Jak již bylo uvedeno v předcházejícím textu, ani jeden z dotázaných školních poradců nevolí vzdělávání v návaznosti na potřeby kariérového poradenství. Všichni se zaměřují na pedagogiku, psychologii či konkrétní informace o možnostech dalšího vzdělávání.

3.3.5 Návrh zákona o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů (zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání)

V současné době je tento zákon ve fázi projednávání. 31.srpna 2005 byl schválen vládou a 10. února 2006 byl projednán Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR. **Jeho základním cílem je především podpořit účast dospělých na dalším vzdělávání, vytvořit prostředí motivující k účasti na dalším vzdělávání.** Připouští se jakákoliv vzdělávací cesta, která vede k dosažení způsobilosti jedince vykonávat určité povolání. Schválený zákon zlepší situaci v dalším vzdělávání kromě jiného také tím, že:

- umožní zhodnotit dosažené vzdělání mimo vzdělávací soustavu transparentním a objektivním způsobem
- propojí systém počátečního vzdělávání a dalšího vzdělávání
- zahrne do vytvářeného systému dalšího vzdělávání instituce jako např. profesní sdružení, komory, resortní ministerstva apod.
- usnadní orientaci účastníků a poskytovatelů dalšího vzdělávání v nabízených kurzech

S ohledem na rozmanitost vzdělávacích cest a postupů v dalším vzdělávání se zákon soustředí na výstup z dalšího vzdělávání, resp. na uznání dosažené odborné způsobilosti těch, kteří chtějí výsledky svého vzdělávání mimo školskou soustavu formalizovat.

Shrnutí:

Pokud zákon nabude účinnosti, rozšíří se možnosti doplnění vědomostí a dovedností pro výkon práce školního poradce včetně kariérového poradenství. Bude tím vytvořen prostor pro uznání neformálního vzdělávání a informálního učení, kterým každý z nás, a tedy i pedagogové, prochází celý život.

Celkové shrnutí:

Výše uvedené hlavní právní normy utvářejí dostatečný rámec pro poskytování poradenských služeb na školách včetně kariérového poradenství. Vzhledem k tomu, že nejsou nastaveny standardy poskytování kariérového poradenství, je v rukou vedení každé školy, všech výchovných poradců, jaký postoj zaujmou k této činnosti a jaké zvolí metody a prostředky pro výkon své práce.

Za účelem zjištění, jaký je reálný stav v poskytování informačně poradenských služeb včetně kariérového poradenství na středních školách, bylo provedeno dotazníkové šetření, které je předmětem kapitoly 4.

4. Stávající stav poskytování IPS na středních školách

4.1 Hlavní charakteristiky stávajícího stavu IPS ve středním školství

Protože se pohybujeme na půdě školství, základ poradenského systému tvoří výchovní poradci na školách. Ti by měli tvořit základní personální zázemí. Ovšem vzhledem k jejich pracovní vytíženosti je toto zázemí poměrně slabé. Zaměřují se především na řešení kázeňských a výchovných problémů, zatímco poradenství zaměřené na profesní a vzdělávací orientaci a spolupráce se sociálními partnery je spíše okrajovou záležitostí.

Mezi hlavní druhy poradenství, s kterými se v současnosti můžeme na školách setkat, patří zejména:

1. *poradenství pro volbu povolání* – jedná se o poskytování informací na základě praktického kontaktu konkrétní školy se zaměstnavateli. Ta škola, která naváže a udržuje kontakt se sociálními partnery (zaměstnavateli), má lepší předpoklady pro poskytování aktuálních informací svým studentům. Má lepší přístup k aktualitám a novinkám vztahujícím se k rozvoji technologií a zároveň i k požadavkům na pracovníky. V případě, že škola není profesně zaměřená, jedná se o zařízení se všeobecným zaměřením, záleží potom na schopnostech a možnostech vedení školy a osobnosti poradce na škole, jak dokáží zajistit potřebné množství informací.
2. *poradenství pro volbu vzdělávacího směru* – v současnosti spočívá hlavně ve zprostředkování informací o možných vzdělávacích oborech na vyšším stupni školy, zejména prostřednictvím periodik zabývajících se touto

problematikou (např. přehled vysokých škol včetně studijních oborů pro dané období).

3. *protidrogová prevence* – činnost směřující k předcházení deliktů způsobených pod vlivem drog, objasňování rizik a nebezpečí plynoucích z jejich užívání. Odhalování tohoto problému je velmi těžké a nezbytnou součástí k zajištění úspěšnosti je velmi úzká spolupráce školy a rodiny a vazba na pracoviště zabývající se speciálně touto problematikou (protidrogové centrum).
4. *výchovné poradenství* – jedná se oblast, která se zabývá převážně řešením výchovných problémů studentů, může být v těsné návaznosti na protidrogovou prevenci. I v tomto případě je velmi důležitá spolupráce školy a rodiny.

Poradenství na školách v současné době funguje jako samostatná jednotka bez vazby na výchovně vzdělávací proces.

Tyto služby jsou poskytovány školními poradci a jsou v převážné většině zaměřeny na poskytování základních informací o školách a zaměstnavatelích. Poznatky o vývoji na trhu práce a zkušenosti výchovných poradců nejsou zakomponovány do jednotlivých předmětů. Ostatní vyučují se do procesu poradenství nezapojují. Nevkládají tyto informace do vyučovaných předmětů nebo jen velmi omezeně.

Příjemci poradenských služeb jsou převážně studenti. Díky stávajícímu stavu nejsou vedeni k přijímání informací v souvislostech a nejsou ani vedeni k přijímání odpovědnosti za své konání.

V poskytování poradenských služeb není nastaven systém, v kterém by se jak poskytovatelé tak příjemci služeb snadno orientovali. Nejsou nastaveny žádné standardy, které by umožňovaly sledování úrovně poskytovaných služeb. Záznamy o provádění služeb jsou vedeny dle uvážení poskytovatelů, neexistuje jednotná forma archivace informací pro případ migrace studentů ze školy na školu, kdy by informace měly „přecházet“ s nimi.

Úroveň poskytování poradenství na jednotlivých školách je různá. Je odvislá od osobnosti školního poradce a ředitele školy a podle toho, jakou invenci do této oblasti vkládají a podle toho jak si uvědomují důležitost této služby pro úspěšnost své školy.

4.2 Šetření o stavu IPS ve středním školství

Na ozřejmení současného stavu poskytování IPS na středních školách bylo proveden výzkum. Výzkum byl proveden zpracovatelkou této práce a proběhl v období listopadu a prosince 2005.

Účelem výzkumu bylo **zjistit názor na reálný stav informačně poradenského servisu** včetně kariérového poradenství na středních školách Libereckého kraje.

Pro účel tohoto výzkumu bylo použito **dotazníkové šetření**. Jako technika sběru dat byl vybrán **standardizovaný dotazník** zprostředkovaný respondentům v elektronické verzi prostřednictvím elektronické pošty (viz příloha č. 1). Nebyly tedy vedeny face-to-face rozhovory nad dotazníky, ale respondenti odpovídali sami. Dotazník byl na školu zaslán přímo k rukám ředitele s prosbou o zprostředkování vyplnění dotazníků odpovědné osobě – **školnímu poradci**. Otázky v dotazníku byly částečně koncipovány tak, aby bylo možné následně provést porovnání odpovědí studentů a školních poradců a objektivně tak zhodnotit stav v poskytování informačně poradenských služeb včetně kariérového poradenství ve školách.

Z důvodu možného porovnání byl pro účel výzkumného šetření této práce vybrán vzorek škol, kde podobné dotazníkové šetření proběhlo i mezi studenty. Porovnání odpovědí dvou cílových skupin stejných škol tak zvyšuje vypovídací schopnost. Tzn., že je daleko vyšší, než kdyby byly porovnány odpovědi studentů a poradců různých škol.

V rámci výzkumu byly osloveny následující školy:

Euroškola Česká Lípa, s.r.o.

Gymnázium F.X.Šaldy, Liberec

Sportovní gymnázium Jilemnice

Gymnázium Turnov

Integrovaná střední škola Turnov

Integrovaná střední škola Vysoké nad Jizerou

Integrovaná střední škola stavební Liberec

Střední odborná škola technická Liberec

Gymnázium a Střední pedagogická škola Liberec

Obchodní akademie Liberec

Soukromá hotelová škola Hergesell, s.r.o.

Střední odborná škola a Střední odborné učiliště obchodní Jablonec nad Nisou

Střední odborná škola a Střední odborné učiliště Jablonec nad Nisou

Střední odborná škola, Střední odborné učiliště a Učiliště Česká Lípa

Střední odborná škola, Střední odborné učiliště, Učiliště a Praktická škola Frýdlant

Střední odborné učiliště lesnické Harrachov

Střední odborné učiliště lesnické Hejnice

Střední odborná škola, Střední odborné učiliště, Učiliště a Praktická škola Lomnice nad Popelkou

Střední průmyslová škola nábytkářská, s.r.o. Liberec

Střední průmyslová škola stavební Liberec

Střední průmyslová škola elektrotechnická a Vyšší odborná škola Liberec

Střední zdravotnická škola a Vyšší zdravotnická škola Liberec

Obchodní akademie a Hotelová škola Turnov

Střední průmyslová škola a Vyšší odborná škola sklářská Nový Bor

Gymnázium I. Olbrachta Semily

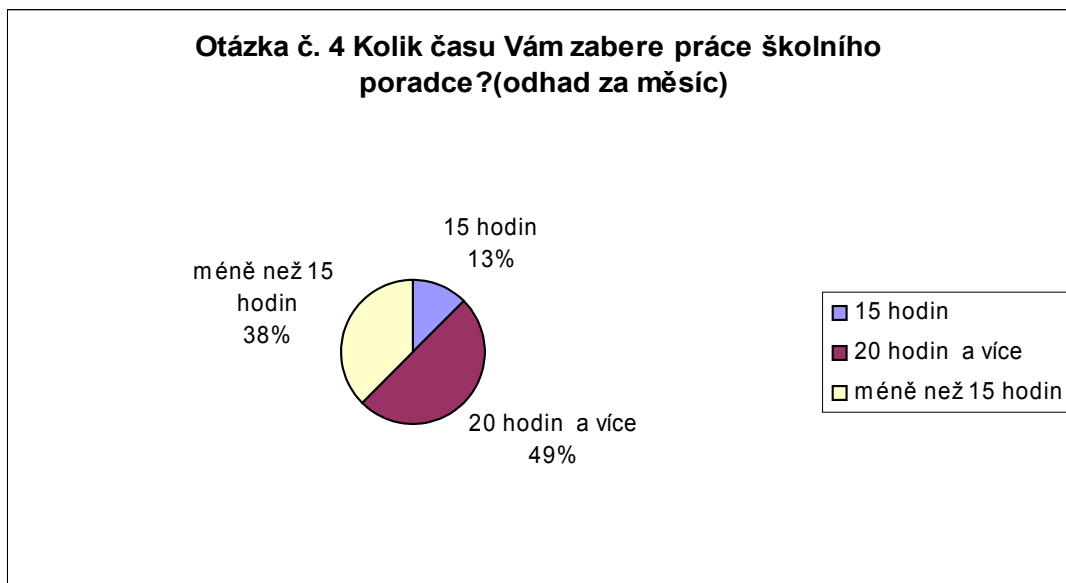
Hypotézy

Nedílnou součástí výzkumného šetření je stanovení hypotéz, které jsou vlastním šetřením mezi respondenty vyvráceny nebo potvrzeny. Východiskem pro stanovení následujících hypotéz byly dosavadní zkušenosti a znalosti z práce se středními školami v rámci projektu Centrum vzdělanosti Libereckého kraje a odpovědi studentů a studentek středních škol. Pro účel výzkumu byly stanoveny tyto hypotézy:

1. Když jsou na středních školách poskytovány informačně poradenské služby pak je jim věnováno nedostatečné množství času, kariérové poradenství na školách téměř nefunguje.
2. Když je snaha na středních školách poskytovat informačně poradenské služby, pak pro ně nejsou vytvořeny potřebné podmínky, nedá se hovořit o systému.
3. Pokud příjemci a poskytovatelé informačně poradenských služeb vyhledávají nějaké informace, pak nejčastěji využívaným nástrojem je internet.

Z odpovědí školních poradců jednoznačně vyplývá, že poskytování poradenských služeb je na školách obecně věnováno jen velmi málo času. Následující graf (graf č. 3) tuto skutečnost jednoznačně potvrzuje.

Graf č. 3

Pokud bychom vycházeli z předpokladu, že školní poradce pracuje pouze se studenty dvou čtvrtých ročníků, kdy v jednom ročníku je 25 studentů, a věnuje jim maximálně 15 hodin měsíčně, pak lze říci, že jednomu studentovi věnuje měsíčně cca 20 minut. Tuto dobu není možné v žádném případě považovat za dostačující, pokud chceme hovořit o systému poskytování ucelených informací. V některých odpovědích bylo dokonce uvedeno, že školní poradce své práci věnuje maximálně dvě hodiny měsíčně. Tuto skutečnost lze přičíst zřejmě tomu, že práce školního poradce je součástí plného úvazku vyučujícího. Pak lze pochopit, že při přípravě na výuku, při shánění nových informací zbývá už jen málo času na vyhledávání nových informací o trhu práce, o možnostech dalšího vzdělávání, statistických dat a vytváření systému informací, z kterých by mohli čerpat nejen studenti, ale také vyučující.

Z odpovědí poradců lze jednoznačně vyčíst, že nejintenzivněji se podle nich studenti zaobírají otázkou „co dál“ ve třetím a čtvrtém ročníku. V prvním a druhém ročníku o tyto informace podle nich nikdo nemá zájem. Toto tvrzení je podloženo údaji v tabulce č.1, kde je výčet odpovědí na otázku položenou školním poradcům: „Ve kterém ročníku se studenti zaobírají otázkou, co budou dělat dále?“

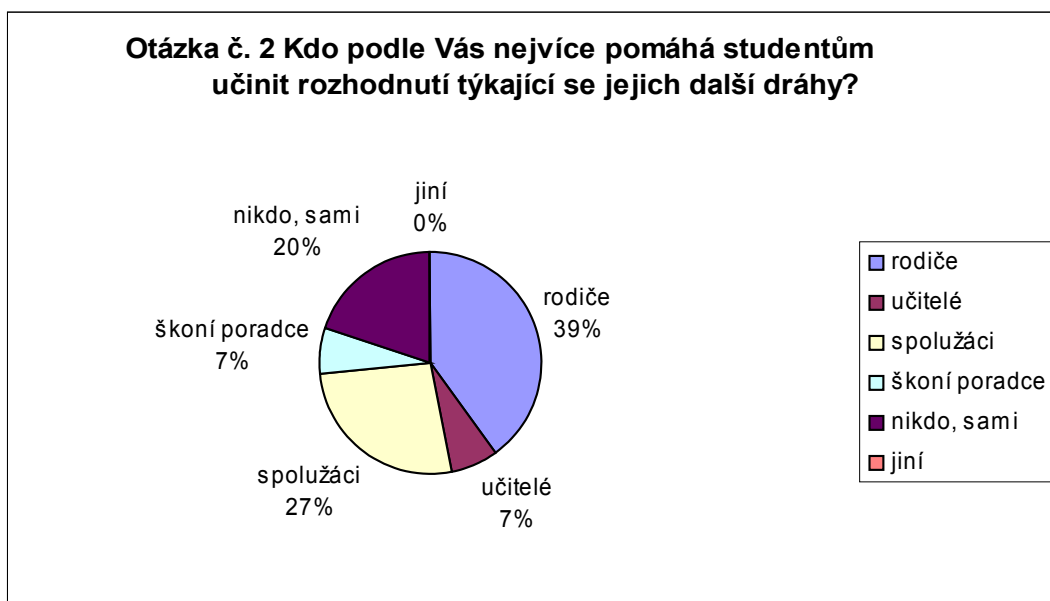
Tabulka č. 1

Odpověď	Hodnota
1. ročník	0%
2. ročník	0%
3. ročník	44%
4. ročník	56%

Přesto by bylo vhodné informace o možnostech dalšího vzdělávání a uplatnění na trhu práce zařazovat jako součást výuky, aby se ve studentech vzbuzoval zájem a aby byli nuceni o této problematice přemýšlet a byli tak i vedeni k odpovědnosti za svoje rozhodování.

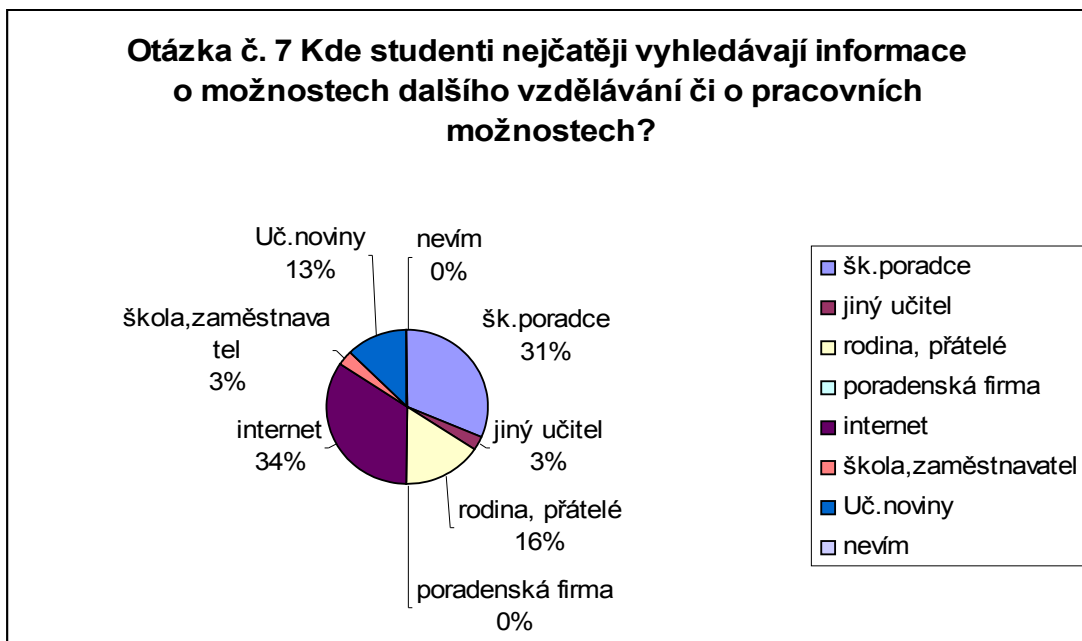
O tom, kdo při rozhodování o dalším studiu či vstupu do zaměstnání sehrává největší roli vypovídá další graf č.4. Podle odpovědí školních poradců pouze ve 14% pomáhají studentům učitelé nebo školní poradci – tedy škola - při rozhodnutích týkajících se jejich další dráhy.

Graf č. 4

Informace o možnostech dalšího vzdělávání či uplatnění na trhu práce je možné získávat z mnoha zdrojů. Z odpovědí poradců je zřejmé, že velkou roli sehrává možnost vyhledávání informací na internetu (graf č. 5). Tento zdroj je zastoupen v odpovědích školních poradců nejčastěji.

Graf č. 5

Z výsledků šetření mezi školními poradci lze konstatovat několik závěrů, které na jednu stranu mohou být alarmující, ale na druhou stranu je lze využít jako návod k řešení ne zcela uspokojivého stavu v oblasti poskytování kariérového poradenství na středních školách a v oblasti sociálního partnerství, které významnou měrou ovlivňuje vývoj a orientaci našeho školství.

1. Na školách je práci výchovného poradce věnováno velmi málo času. Z velké části ji lze považovat za okrajovou záležitost. Kariérové poradenství je na školách poskytováno ve velmi omezené míře.
2. Školní poradci si nedoplňují své vzdělání směrem ke kvalitě kariérového poradenství, nespolupracují se sociálními partnery, zaměřují se hlavně na informace o školách.
3. V odpovědích školních poradců není uveden žádný jednotný informační zdroj, ze kterého by čerpali nové informace potřebné ke své práci.
4. Nejvíce využívaným prostředkem k vyhledávání informací o možnostech dalšího vzdělávání či zaměstnání je internet.

Hypotézy – vyhodnocení

Hypotéza č. 1

Když jsou na středních školách poskytovány informačně poradenské služby pak je jim věnováno nedostatečné množství času, kariérové poradenství na školách téměř nefunguje.

Závěr

Hypotéza se potvrdila. Jednoznačným závěrem je, že školní poradci kariérovému poradenství a poradenství obecně věnují jen malé množství. V kapitole č. 3, věnované poradenskému procesu, jsou popsány činnosti a procesy spojené s touto službou. Vezmeme-li je v úvahu v poměru k množství studentů, s kterými je třeba systematicky pracovat, pak je doba věnovaná této práci nedostačující.

Hypotéza č.2

Když je snaha na středních školách poskytovat informačně poradenské služby, pak pro ně nejsou vytvořeny potřebné podmínky, nedá se hovořit o systému.

Závěr

Hypotéza se potvrdila. Pokud bychom chtěli hovořit o systému, pak by jednotlivé kroky činností souvisejících s poskytováním poradenství musely být vzájemně provázané. Zdroje informací by byly soustředěné a přístupné pokud možno co nejlépe, nejjednodušeji (např. přes jednotný informační portál, kde by bylo vytvořeno rozhraní pro vstup do již existujících informačních systémů). Informace, s kterými se během procesu poradenství pracuje by byly systematicky soustředěny, vyhodnocovány a závěry hodnocení by byly aplikovány do dalších procesů (např. vzdělávacího). Z odpovědí je zřejmé, že jednotný zdroj informací neexistuje. Činnosti jsou prováděny nahodile, podle momentální potřeby a momentálních možností (výsledek osobních rozhovorů s některými studenty a školními poradci).

Hypotéza č. 3

Pokud příjemci a poskytovatelé informačně poradenských služeb vyhledávají nějaké informace, pak nejčastěji využívaným nástrojem je internet.

Závěr

Tato hypotéza se v odpovědích školních poradců jednoznačně potvrdila. Tento zdroj uvádějí jako nejfrekventovanější při vyhledávání informací.

5. Řešení IPS v Libereckém kraji – případová studie

5.1. Charakteristika problematiky řešené v Libereckém kraji a systémového projektu CVLK

V Libereckém kraji (LK) byl v období let 2003-2005 připravován a částečně realizován projekt Centrum vzdělanosti Libereckého kraje (CVLK). Vzhledem k tomu, že LK měl zájem na systémovém řešení této problematiky, vznikl již jmenovaný projekt. Byl zaměřen na vytvoření podmínek a mechanismů pro poskytování celoživotního vzdělávání v LK prostřednictvím místních center celoživotního vzdělávání. Jejich role měla být v co největší míře naplněna prostřednictvím středních škol, učilišť a vyšších odborných škol, které již na vzdělávacím trhu fungují. Celý tento systém zastřešuje koordináční jednotka. Její hlavní rolí je koordinace poptávky zaměstnavatelů a nabídky vzdělávacích institucí a podněcování tvorby a nabídky takových vzdělávacích programů, které umožní co nejrychleji si doplnit či rozšířit vzdělání, a tím zvýšit možnost udržení stávajícího zaměstnání nebo opětovného uplatnění na trhu práce těm, kteří se přechodně octli mimo něj. Další součástí bylo navržení organizačního řešení, v jehož rámci by tyto služby dobře fungovaly, a navržení technické podpory pro poskytování informačně poradenských služeb na středních školách.

Jednou ze součástí projektu CVLK bylo i zjištění poptávky po službách IPS, bez kterého nemůže celoživotní vzdělávání (CŽV) fungovat. V rámci projektu CVLK byla navržena koncepce IPS poskytovaného prostřednictvím informačně poradenských center (IPC). V projektu CVLK je hlavní úlohou IPC plnit funkci „vstupní brány“ (kontaktního místa). Smyslem existence IPC je nabídnout zákazníkům (příjemcům) **profesionální poradenský a informační servis** v oblastech vzdělávacího a personálního plánování, popř. diagnostiky. Tyto služby jsou plánovány ve vazbě na CŽV.

Činnost IPC v projektu CVLK je zaměřena hlavně na:

- sběr, uchovávání a poskytování informací o
  - vzdělávacích programech,
  - potřebách trhu práce,
  - potřebách jednotlivých zákazníků,
- správa dat v informačním systému,
- poradenská činnost
  - sestavování individuálních vzdělávacích plánů,
  - sestavování vzdělávacích plánů pro zaměstnavatele,
- diagnostická činnost.

5.2. Šetření poptávky po informačně poradenských službách v Libereckém kraji

Pro poskytování jakýchkoliv služeb ve vzdělávací oblasti je velice podstatným faktorem zjištění poptávky po službách. Cílových skupin, jak již bylo popsáno v kapitole 3, je možné pro tuto oblast identifikovat mnoho.

Za účelem navržení správné koncepce projektu CVLK bylo provedeno výzkumné šetření, kde byly mimo jiné otázky zaměřené na poskytování informací na školách a také na to, zda jsou absolventi středních škol po ukončení studia připraveni na vstup do zaměstnání.

Jako metoda výzkumu byl použit standardizovaný dotazník. Ten byl respondentům poskytnut prostřednictvím webových stránek projektu CVLK v elektronické podobě. Rovněž sběr dat byl proveden elektronicky. Na jednotlivých školách byly stanoveny osoby odpovědné za realizaci výzkumu. Ve většině případů se jednalo o vyučující výpočetní techniky.

Cílovou skupinou tohoto šetření byli studenti a studentky středních škol LK, převážně věková kategorie 15-19 let a starší. Jednalo se o studenty libereckých, ale i mimolibereckých škol. Jejich seznam je uveden v kapitole 4 – Stávající stav poskytování IPS na středních školách.

Z šetření mezi studenty a studentkami výše uvedených středních škol vyplynulo, že naprostá většina studentů dotázaných škol v regionu uvažuje o tom, co bude dělat po studiu. Představa bezstarostného studenta či studentky, kteří neřeší, jak bude vypadat jejich budoucí zaměstnání či další studium, je mylná. Na otázku:

„Přemýšlíte momentálně nad tím, co budete po studiu dělat?“ odpověděly dotázaní následovně:

Tabulka č. 2

Odpověď	Hodnota
Rozhodně ano	62%
Spíše ano	28%
Spíše ne	9%
Rozhodně ne	1%

Studující ve vyšších ročnících mají přece jen lepší představu než „začínající“ první ročníky. Ze šetření dále vyplývá, že ačkoliv studenti středních odborných škol, zejména studenti třetích a čtvrtých ročníků, mají jasno, co budou po studiu dále dělat, přesto potřebují včas vhodnou pomoc a radu. To ukazuje na nutnost práce s již nižšími ročníky středních škol při směřování ke správné volbě zaměstnání či dalšího studia.

Většina studentů uvažuje o dalších možnostech. Existuje však skupina studentů, kteří další studium odmítají a na tuto skupinu je třeba zaměřit pozornost. Buď jim ukázat cestu k dalšímu vzdělávání nebo je dobře připravit na praxi, do níž bezprostředně po studiu vstoupí. Pro rozhodování studentů a studentek o jejich budoucím zaměstnání či studiu je zcela zásadní jejich informovanost o pracovních a vzdělávacích možnostech a nabídkách. Z odpovědí dotázaných studentů však vyplývá, že poskytování těchto informací na školách není na takové úrovni, jak by mohlo být. Na dotaz: „Dostali jste ve škole informace o možnostech dalšího vzdělávání nebo pracovních příležitostech?“ byly odpovědi následující:

Tabulka č. 3

Odpověď	Hodnota
Ano, informací jsme ve škole dostali dost	15%
Ano, informace jsme ve škole dostali, ale ne dost	32%
Ne, informace jsme v podstatě nedostali	53%

Tyto odpovědi lze považovat za alarmující. Ukazuje se zde jednoznačná mezera v poskytovaných službách studentům středních škol, kteří jsou v jedné z nejdůležitějších životních etap z hlediska rozhodování o budoucím uplatnění.

Cítí-li se student neinformován, hledá pomoc jinde. Tuto pomoc studenti podle výsledků šetření hledají především u svých přátel a rodiny, což může ovšem reprodukovat některé sociální handicap, především u rodin s celkově nižším

sociálním kapitálem. Studující hledají radu případně u školních poradců. Nicméně právě ti patří do skupiny, která není hodnocena příliš pozitivně, optimisticky. To lze vyčíst i z odpovědí na otázku: „U koho jste hledali pomoc při hledání možností dalšího vzdělání či zaměstnání?“

Tabulka č. 4

Odpověď	Hodnota
U svých přátel	67%
U školního poradce	41%
Přímo na škole, kde chci dále studovat nebo v zaměstnání, kde se chci ucházet o práci	16%
V poradenské firmě	4%
Jinde	5%
Pomoc nehledali	21%

Z odpovědí studentů a studentek středních škol lze vyvodit závěr, že jsou z hlediska pomoci nenároční. V zásadě upřednostňují obecný typ informací o školách či zaměstnáních před osobním, individuálním přístupem. Raději tedy volí informace o možnostech, o školách či zaměstnavatelích než osobní diagnostiku svých možností nebo praktické rady jak získat zaměstnání. To může být způsobeno i tím, že s druhou možností nepřišli dříve do kontaktu a neví, co si pod ní představit.

Studenti poměrně příznivě hodnotí svoji přípravu na praxi. Tento závěr vyplývá z odpovědí na otázku: „Budete podle vás v době skončení stávajícího studia dostatečně připraveni pro praxi?“

Tabulka č. 5

Odpověď	Hodnota
Rozhodně ano	28%
Spíše ano	40%
Spíše ne	26%
Rozhodně ne	6%

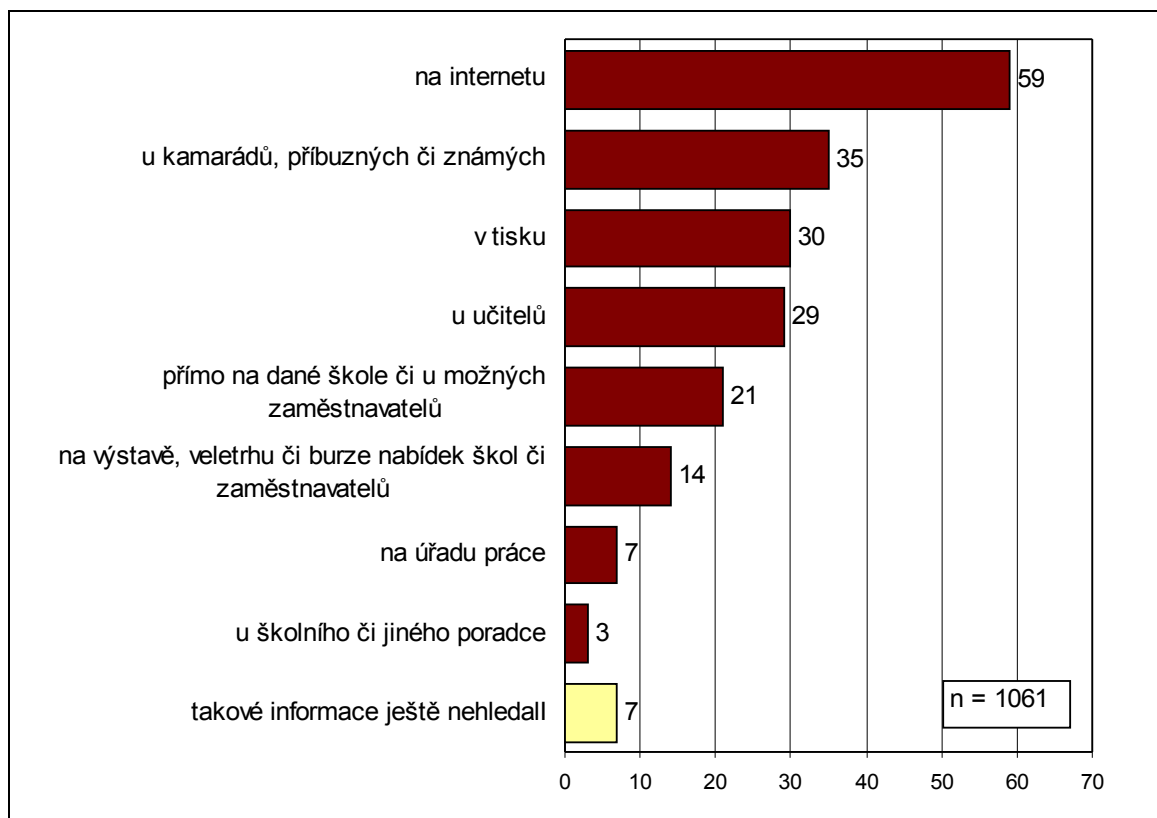
Optimističtější pohled mají studenti studující na učilištích a v nižších ročnících. Lze to pravděpodobně interpretovat narůstající skepsí s postupujícími ročníky. Pokud však již přemýšlejí nad možnými nedostatky v jejich přípravě, mají pocit, že jim chybí konkrétní znalosti související s oborem, což ukazuje na nedostatky

v odborných praxích. Kromě nedostatečné znalosti cizích jazyků pak upozorňují hlavně na organizačně pracovní dovednosti, které na školách nejsou příliš prezentovány (např. schopnost pracovat v týmu, schopnost řešit problémové situace, komunikační dovednosti apod.). Přitom z rozhovorů se zástupci zaměstnavatelů je zřejmé, že právě na tyto „měkké dovednosti“, tzv. „soft skills“, jsou z jejich strany kladeny čím dál větší nároky. Téměř doslova lze konstatovat, že odborné dovednosti vztahující se přímo k danému oboru absolventy ve škole naučí. Ale organizačně pracovním dovednostem, které jsou nepostradatelné na většině úrovní vykonávaných prací, se ve školách věnuje nedostatečné množství času.

I v rámci šetření mezi studenty byla jedna z otázek zaměřená na zjištění, kde nejvíce čerpají potřebné informace. I u této skupiny tvoří největší podíl internet (graf č. 6). Tento stav lze jednoznačně přičíst k rychlému vývoji počítačových technologií a k rozšiřování počítačů jak v institucích, tak i v domácnostech. V rámci dotazníkového šetření mezi studenty a studentkami bylo zjištěno, že naprostá většina z nich (91%) podle svých odpovědí používá internet alespoň jednou týdně nebo vícekrát. Polovina dotázaných dokonce denně. Naprostá většina z nich odpověděla, že internet má doma. Studenti a studentky nejen že „jsou na internetu“ velmi často, ale tráví na něm při jednom připojení poměrně hodně času. Více než třetina studujících je při jednom připojení na internet několik hodin, téměř polovina libereckých studujících přibližně hodinu. Lze tedy říci, že středoškolští studenti a studentky považují internet za běžnou součást svého každodenního života.

Otázka: Kde studující nejvíce hledají informace o možném budoucím uplatnění či studiu (v%)

Graf č. 6

Při práci na projektu CVLK si všichni aktéři uvědomovali, že síť vzdělávacího a pracovního trhu je složena z velkého počtu subjektů. Jedním z výsledků týmové práce byl konstatování, že pro funkčnost této sítě musí být maximální množství informací o ní k dispozici na jednom místě dostupném všem cílovým skupinám. O činnosti a službách sítě musí být informováni další významní stakeholdeři, kteří mohou mít k síti jakýkoliv vztah. Z tohoto důvodu bylo jedním z cílů další práce vytvoření technické podpory, která usnadní koordinaci činností a poskytování služeb mnoha subjekty v rámci sítě.

Vzhledem k tomu, že převážná část středních škol je v současnosti zřizována kraji či státem, vhodným koordinátorem a garantem technické podpory informačně poradenských služeb ve školství by mohl být právě kraj. Samozřejmě za podmínky, že by usiloval o spolupráci všech zainteresovaných subjektů. Jimi poskytnuté informace by bylo možné analyzovat a závěry analýz využít při plánování dalšího vývoje a odborného zaměření škol. Zároveň by se výsledky analýz staly východiskem pro poskytování informačně poradenských služeb na školách. Došlo by k postupnému zavádění systému v pravém slova smyslu. Nepřeberné množství souvisejících informací by bylo soustředěno na jednom místě a usnadňovalo by

práci jak příjemcům, tak poskytovatelům při vyhledávání. Pro technickou podporu byl navržen informačně poradenský systém.

5.3. Informační systém CVLK jako informační podpora IPS

Technickou podporou pro informačně poradenské služby je v tomto případě informační systém jako nástroj pro informační podporu procesů vykonávaných v rámci sítě a jedná se zejména o podporu následujících procesů:

- příprava vzdělávacích programů – funkce pro vstup informací o vzdělávacích programech do databáze IS – nejen vzdělávací obory škol, ale také nabídky programů a kurzů dalšího vzdělávání
- informační servis
  - poskytování informací o vzdělávací nabídce,
  - poskytování informací o zapojených institucích, subjektech a jimi nabízených službách,
  - poskytování informací o trhu práce (analýzy nedostatkových kompetencí),
  - přístup k informacím uloženým i v jiných informačních systémech,
- poradenský servis – nástroje pro podporu
  - analýzy vzdělávacích potřeb zájemců o vzdělání,
  - analýzy vzdělávacích potřeb v organizacích,
  - vybraná informační podpora pro profesní a osobní diagnostiku,
  - poradenství při sestavování individuálního profesního či vzdělávacího plánu,
  - poradenství při sestavování vzdělávacího plánu organizace,
- marketing,
- komunikace.

Uživatelé IS

Informační systém může být využíván následujícími uživateli:

- poskytovatelé vzdělávacích programů,
- informačně - poradenská centra (roli informačně – poradenských center by mohly sehrávat samotné školy za předpokladu, že by této činnosti bylo věnováno více času, jinak tuto roli mohou plnit soukromé subjekty, které se již dnes touto činností profesionálně zabývají a mohou velmi úzce spolupracovat se středními školami)
- zaměstnavatelé,
- zájemci o vzdělání,
- pracovníci koordinátora IS,
- široka veřejnost.

Poskytovatelé vzdělávacích programů

Poskytovatelé vzdělávacích programů využívají v IS následující funkce:

- správa vzdělávacích modulů a programů (s výhledem do budoucna lze uvažovat s modulární stavbou vzdělávací nabídky středních škol, která lépe umožní sestavení vzdělávacího programu na míru i v rámci celoživotního vzdělávání pro kohokoliv),
- správa informací o poskytovateli vzdělávání,
- správa uživatelských rolí u uživatelů, u nichž má poskytovatel vzdělávání oprávnění ke správě jejich rolí,
- vkládání připomínek a podnětů na adresu koordinátora a správce IS.

Informačně - poradenská centra

Informačně - poradenská centra využívají v IS následující funkce:

- přístup
  - k informacím o vzdělávacích programech a modulech,
  - k osobní charakteristice zájemce o vzdělání,
  - k profesním profilům vloženým do IS zaměstnavateli,
  - do jiných IS prostřednictvím rozhraní,
- správa informací o poradenském centru (aktualizace kontaktů),

- vkládání informací vzniklých v souvislosti s informačně – poradenským servisem do osobní složky klienta v IS,
- IT podpora pro sestavování vzdělávacích plánů,
- IT podpora pro analýzu vzdělávacích potřeb,
- vkládání připomínek a podnětů na adresu koordinátora a správce IS.

Zaměstnavatelé

Zaměstnavatelé využívají v IS následující funkce:

- správa poptávky po firemním vzdělávání (kurzy na míru, které mohou realizovat střední školy),
- správa nabídky volných pracovních míst,
- správa informací o zaměstnavateli,
- správa uživatelských rolí u uživatelů, u nichž má zaměstnavatel oprávnění ke správě jejich rolí,
- vkládání připomínek a podnětů na adresu koordinátora a správce IS.

Zájemci o vzdělání

Zájemci o vzdělání využívají v IS následující funkce:

- správa informací o profesním profilu – každý zájemce o vzdělání spravuje svůj profesní profil (kvalifikace, osobnostní charakteristika, představa o zaměstnání),
- správa informací o zájemci o vzdělání (aktualizace kontaktů),
- vkládání připomínek a podnětů na adresu koordinátora a správce IS.

Pracovníci koordinátora a správce IS

Pracovníci koordinátora a správce využívají v IS následující funkce:

- správa subjektů,
- správa systémových modulů,
- správa webových stránek včetně udržování vazby na redakční systém,
- správa vybraných informací (rozhraní na jiné systémy, správa informací o trhu práce).

Široká veřejnost

Široká veřejnost využívá v IS následující funkce:

- vyhledávání informací o možnostech vzdělávání
- vyhledávání informací o požadovaných profesních profilech zaměstnavatele, o nabídce volných pracovních míst,
- vstup do jiných informačních systémů,
- vyhledávání informací vložených do systému (info o trhu práce, o legislativě i ve vztahu k celoživotnímu vzdělávání, atd.)
- vkládání připomínek a podnětů na adresu koordinátora a správce IS.

Architektura IS

Navrhovaný IS bude sestávat z různých navzájem propojených komponent, kterými jsou:

- webové stránky sloužící jako portál pro vstup do IS,
- jednotlivé moduly IS, které zabezpečují funkce IS,
- společná databáze IS,
- rozhraní pro jiné systémy.

IS je koncipován modulově, což znamená, že funkce systému, které spolu logicky souvisejí, jsou seskupeny do modulů. Modulem webové aplikace rozumíme funkčně ucelenou část systému. Tyto moduly představují relativně autonomní části systému, které mohou být přidávány a odebírány podle potřeby správce systému.

Moduly IS lze rozdělit na:

- **moduly uživatelské** – moduly užívané jednotlivými uživateli IS, které obsahují funkce související s jejich činnostmi (zabezpečování vzdělávání, informačního a poradenského systému). V případě navrhovaného IS jsou popsány následující uživatelské moduly:
  - modul zaměstnavatelé,
  - modul poskytovatelé vzdělání,
  - modul zájemci o vzdělání,
  - modul poradenství.

První tři moduly jsou dále děleny na :

- vstupní část modulu (u zaměstnavatelů např. informace o popisu nabízeného pracovního místa),
  - vnitřní algoritmy modulu (uložení vložených informací do společné databáze pro využití v rámci modulu zaměstnavatel nebo v rámci dalších modulů),
  - výstupní část modulu (např. vyhledávání volných pracovních míst vložených zaměstnavateli, vyhledavač typových pozic pro poradenská místa, napojení na další moduly pro automatické párování vložených požadavků s cílem sestavení vzdělávacích plánů, výběr vhodných uchazečů o zaměstnání, atd.)
- **moduly systémové** – moduly systémové obsahují funkce pro správu systému IS, jako je např. správa uživatelských rolí, vkládání nových uživatelů do systému. V tomto případě jsou navrženy následující systémové moduly:
    - modul správa uživatelských rolí,
    - modul správa číselníků,
    - modul správa uživatelů,
    - modul pro monitoring činnosti systému.

Rozhraní na jiné informační systémy

Snahou by mělo být neduplikovat data uložená v jiném IS prostřednictvím kopírování databází či jejich částí. Pokud je to možné, data z jiných IS jsou získávána prostřednictvím rozhraní. U popisovaného IS budou rozhraní vytvořena na:

- rozhraní na IS, ve kterých jsou uložena data o trzích vzdělávání a/nebo práce
- rozhraní na administrativní systémy

Modul poradenství

Modul poradenství bude poskytovat IT podporu pro informační a poradenský servis nabízený jako služba, tj. informační a konzultační činnost směřující k orientaci tazatele v oblasti jeho zájmu..

Pro informační a poradenský systém budou využívána převážně data vložená do systému dalšími uživateli IS v jiných modulech (zejména modul zaměstnavatelé a poskytovatelé vzdělávacích programů), ale i data získaná prostřednictvím rozhraní na jiné IS (např. ISTP).

U řady poradenských služeb je rovněž nutno dořešit procesy spojené se zpracováním, ukládáním a zpřístupněním důvěrných informací, které jsou například získávány v rámci nabízených diagnostických služeb.

Výsledky diagnostické zprávy nelze např. uveřejnit, ale je vhodné, aby mohly být přístupné jednak poradenskému centru (i školnímu poradci jako poskytovateli této služby) i zákazníkovi (v tomto případě studentovi jako příjemci) prostřednictvím internetu v osobní složce „zákazníka“ – klienta.

Pro studenty (klienty) mohou být prostřednictvím informační podpory poskytnuty poradenské služby ve formě diagnostiky, poradenství k volbě povolání a poradenství k orientaci v oblasti vzdělávacích možností v návaznosti na výsledky diagnostiky.

Pro efektivní využívání IS bude nutné provést školení uživatelů. Školení může být realizováno prostřednictvím workshopů, na kterých bude na případových studiích demonstrována funkčnost systému. Bez kvalitních, zodpovědných odborně zdatných osob, které budou s IS pracovat, bude tento systém nefunkční a nebude mít očekávaný přínos.

Obsah této kapitoly a kapitoly č. 4 – Výzkum - budou shrnuty a porovnány v následující části práce.

6. Návrh fungujícího informačně poradenského systému na středních školách

Předmětem této kapitoly je návrh koncepce, která by vytvářela podmínky pro fungující informačně poradenský systém.

6.1. Diskuse zjištěných skutečností

Jak již bylo uvedeno v předešlé části práce, bylo dotazníkové šetření mezi školními poradci koncipováno tak, aby bylo možné jejich odpovědi porovnávat s odpověďmi studentů, kteří odpovídali v rámci šetření organizovaného pro projekt CVLK. Díky tomu je možné vyhodnotit nedostatky ve stávajícím stavu a využít jejich zjištění k návrhu nové koncepce.

Na základě dostupných výsledků je zřejmé, že v odpovědích dvou cílových skupin na podobně nebo stejně formulované otázky jsou značné rozdíly.

Jednou z porovnávaných jsou i následující otázky:

Otázka č. 19 (pro studenty):

„Dostali jste ve škole informace o možnostech dalšího vzdělávání nebo pracovních příležitostí?“

Otázka č. 5 (pro školní poradce):

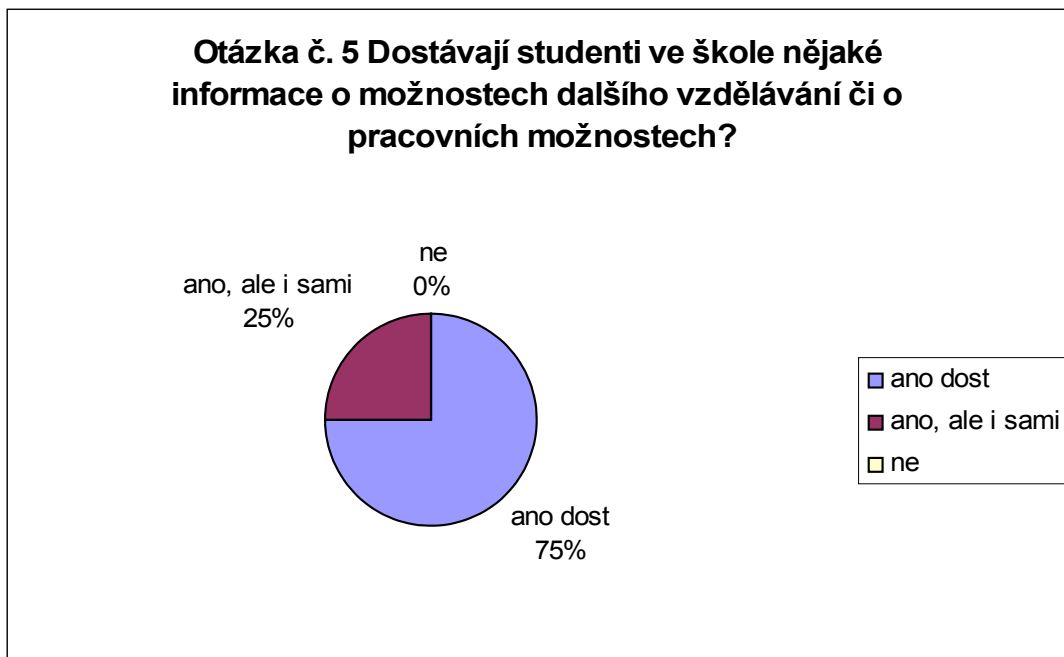
„Dostávají studenti ve škole nějaké informace o možnostech dalšího vzdělávání či o pracovních možnostech?“

Tabulka č. 6

Odpověď školní poradce	Hodnota	Odpověď student	Hodnota
Ano, informací ve škole dostávají dost	75%	Ano, informací jsme ve škole dostali dost	15%
Ano, dostávají zákl. informace, ale pak už musí sami	25%	Ano, informace jsme dostali, ale ne dost	32%
Ne, informace v podstatě nedostávají	0%	Ne, informace jsme v podstatě nedostali	53%

Grafické znázornění vypadá následovně:

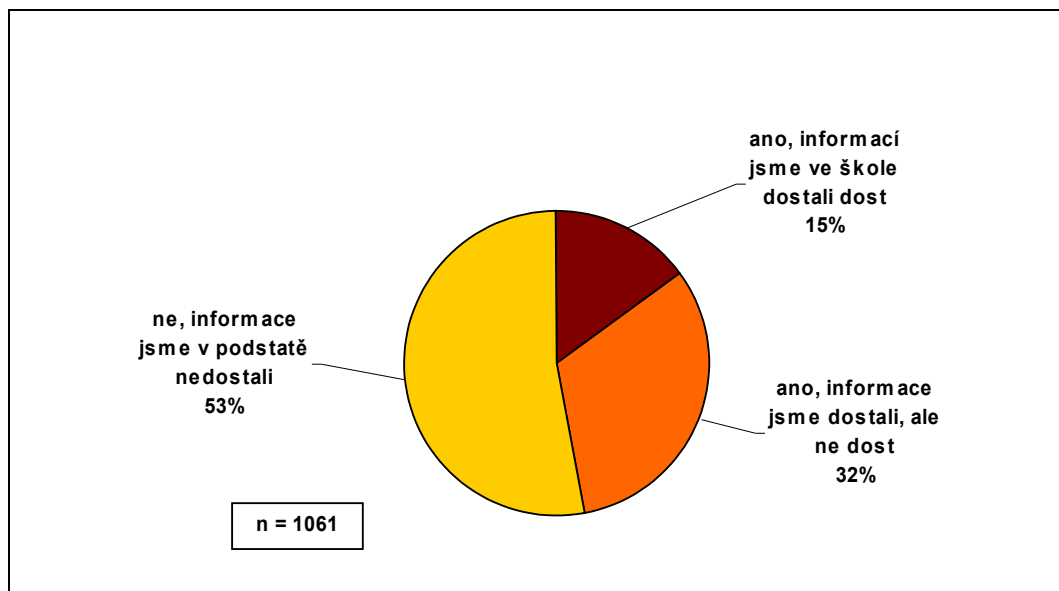
Graf č. 7

Tento rozpor je nutno považovat za zásadní a je třeba hledat prostředek, způsob, jak tuto neshodu odstraňovat. Bylo by možná zajímavé se na toto téma zaměřit a podrobněji zjistit, co je „dost“ podle studentů a podle poradců. Pak by se zřejmě snadněji hledal způsob řešení. Přesto, že tuto kvantifikaci neznáme, je výsledek alarmující, protože studenti, podle jejich odpovědí, odcházejí ze škol nevybaveni potřebnými informacemi. Pokud bychom odpovědi studentů na tuto otázku porovnali i s další otázkou ze šetření mezi poradci docházíme k další nesrovnalosti. Na dotaz „Kdy dostávají studující tyto informace poprvé?“ (myšleno informace o možnostech dalšího vzdělávání či o pracovních možnostech), odpovídá většina poradců, že tyto informace dostávají studenti již od prvního ročníků.

Otázka č. 19: **Dostali jste ve škole informace o možnostech dalšího vzdělávání nebo pracovních příležitostech?**

Graf č. 8

Na další položenou otázku školní poradci odpovídají, že nejčastěji se studenti a studentky zajímají o informace o školách či zaměstnavatelích, o možnostech dalšího vzdělávání, nabídky praxe či zkušebních testech. Studenti ve svých odpovědích na otázku co by čekali od profesního a kariérového poradce, uváděli nejčastěji informace o možnostech vzdělávání, informace o výhodách jednotlivých škol či zaměstnavatelích. Až následně informace o školách či zaměstnavatelích.

Z dostupných výsledků obou provedených výzkumů lze konstatovat:

1. Většina studentů se již o začátku studia na střední škole zajímá o to, co bude dělat dál, zatímco školní poradci odpovídají, že se studenti o tyto informace začínají zajímat až od 3. ročníku.
2. Studenti a studentky středních škol mají ve velké míře zájem o další vzdělávání, ale zajímají se také o možnosti uplatnění na trhu práce. Školní poradci však své služby zaměřují hlavně na poskytování informací o možnostech studia na VŠ.

3. Studenti mají pocit, že na školách nedostávají dostatek informací potřebných k rozhodování o dalším vzdělávání či uplatnění v praxi. Školní poradci se domnívají, že studenti a studentky dostávají informací dost.
4. Potřebné informace musí studenti a studentky střeňích škol a školní poradci hledat z mnoho různých zdrojů. Podle jejich odpovědí neexistuje žádný ucelený systém, který by byl podpůrným prostředkem v oblasti kariérového poradenství. Největším „pomocníkem“ je jim všem internet.
5. Přestože řada studentů a studentek má poměrně jasno o své další vzdělávací či pracovní dráze, potřebují pomoc a odbornou radu. V této oblasti si školní poradci doplňují své vzdělání jen velmi málo. Orientují se hlavně na informace o konkrétních školách a možnostech dalšího studia. Spolupráce se sociálními partnery je zanedbatelná.
6. Studenti si velmi často musí pomáhat sami, prostřednictvím své rodiny či přátel. Informace hledají přímo na školách, kde chtějí dále studovat nebo u zaměstnavatelů, kde chtějí pracovat. Poradci jim dávají nedostatečné informace.

Na základě těchto závěrů lze vyslovit závěr, že všechny tři hypotézy stanovené v kapitole č. 4 se potvrdily. Z toho důvodu se jeví jakou velmi potřebné hledat odpověď na otázku, jak vytvořit lepší podmínky pro poradenství ve školách.

6.2. Návrh rámcových prvků IPS ve středním školství

Z pohledu funkčnosti a efektivnosti IPS na středních školách se jeví jako vhodný model popsany v kapitole 5 Řešení IPS v LK – případová studie. Znamená to zajistit:

- **vytvoření sítě** informačně poradenských center prostřednictvím co největšího množství středních škol
- **vytvoření jednotného informačně poradenského systému** jako technické podpory pro poskytování informačně poradenských služeb na středních školách (viz kapitola 5.1)
- **nastavení standardů** pro poskytování informačně poradenských služeb na školách

- **vytvoření sociálního partnerství** na místní úrovni mezi zaměstnavateli a školami
- **nastavení standardů** v oblasti dalšího vzdělávání školních poradců směrem ke kariérovému poradenství
- **dodržovat** jednotlivé kroky **poradenského procesu**

V rámci vytvořené sítě IPC by měly být pro studenty a jejich zákonné zástupce a pro frekventanty celoživotního vzdělávání **dostupné** především **informace** o:

- možnostech dalšího vzdělávání a pracovních příležitostech
- výhodách škol či výhodách zaměstnavatelů
- možnostech uplatnění s ukončeným vzděláním

Školní poradci by se měli více zaměřit na:

- systematickou **práci** se studenty již **od prvního ročníku** (viz poradenský proces, karta klienta atd.)
- **další vzdělávání** se zaměřením na kariérové poradenství, více spolupracovat se sociálními partnery ve svém regionu
- **posílit** svou **roli** u studentů při poskytování rady a pomoci

Poradenství na školách by nemělo fungovat jako samostatná výkonná jednotka, ale měla by fungovat velmi úzká vazba mezi poradenstvím a výchovně vzdělávacím procesem na škole, jehož je student účastník. V rámci poradenství by měly být řešeny situace, které již nastaly a nebylo možné jim předejít. Ale v rámci prevence v širokém slova smyslu by měly být „rady“ poskytovány a předávány i během výuky na školách. V současné době, kdy jsou stanoveny Rámcové vzdělávací programy a školy připravují školní vzdělávací programy, je velmi vhodná příležitost připravit je tak, aby do nich nenápadnou a nenásilnou formou byly „rady“ zakomponovány. Jedná se např. o informace o multikulturních rozdílech jednotlivých národů, protože se dnes stále častěji setkáváme se situací, že v roli zaměstnavatele je zastoupen zahraniční kapitál. Studenti musí být před vstupem na pracovní trh obeznámeni s rozdíly, s kterými se díky jiné kultuře zaměstnavatele mohou setkat. Některé multikulturní rozdíly, s kterými se student nastupující do pracovního procesu neumí „vypořádat“, mu mohou způsobovat značné potíže vedoucí v mnoha případech až k předčasnému ukončení pracovního poměru.

Opakující se zkušenost neúspěchu může vést až ke stavu, kdy bude třeba s takovým jedincem velmi intenzivně pracovat na úrovni specifického poradenství, aby byl schopen návratu na pracovní trh. Pokud však student půjde vybaven takovými informacemi již ze školy – dostane „radu“ – je možné ho ušetřit případného neúspěchu.

Kariérové poradenství v sobě zahrnuje jak složku vzdělávací, tak složku profesní. Proto není možné jej realizovat výlučně na půdě institucí služeb zaměstnanosti ani výlučně na půdě institucí resortu školství. Spolupráce obou těchto resortů je nepostradatelná.

Hlavním cílem informačně poradenských služeb je pomoci studentovi (klientovi) při jeho rozhodování. Vzájemná komunikace mezi poskytovatelem služeb - poradcem a klientem může mít mnoho různých podob. Od samostatného využívání informačních materiálů až po ucelený balíček služeb poradenství zahrnující i podrobnou analýzu klientovy osobnosti. Vzdělávací proces by proto měl vybavit studenta kompetencemi tak, aby poradenské služby a další případné zdroje dokázal maximálně využívat a aby se naučil podle nich samostatně a zodpovědně rozhodovat. Cílem školy by mělo být vytvořit systém vzájemně na sebe navazujících informačních, poradenských a výchovně-vzdělávacích služeb, které by vedly k podpoře studentů v jejich rozhodování o profesní a vzdělávací orientaci.

Vzhledem k rychlému vývoji na trhu práce je třeba se více zaměřit na kariérové poradenství a studentům středních škol poskytovat ucelené informace na základě vytvoření sociálního partnerství mezi středními školami a zaměstnavateli v daném regionu. Pouze na základě velmi úzké spolupráce mezi těmito subjekty lze dosáhnout toho, že studenti budou dostávat včas potřebné množství informací, které jim pomohou při rozhodování o dalším studiu nebo vstupu do zaměstnání. S dostatečným množstvím informací budou lépe připraveni na cestu dalšího vzdělávání i na pracovní dráhu. Lze očekávat vyšší procento úspěšnosti. Možným prostředkem je využití moderních technologií. Ty umožní na jednom místě ukládat velké množství různorodých informací, které je následně možné filtrovat a využívat pouze cíleně vyhledávaná data podle oblasti svého zájmu.

7. Závěr

Informačně poradenský systém včetně kariérového poradenství na středních školách je v současné době nedokonalý a nachází se na okraji zájmu pracovníků na školách, kteří by se touto oblastí měli zabývat. Vzhledem k velmi rychlému vývoji na trhu práce, k rychlému pokroku a vývoji technologií jsou na zaměstnance kladeny stále vyšší nároky a to i na nižších, např. výrobních pozicích. Nemusí se jednat ani o pozice na úrovni nižšího nebo středního managementu. Tam, kde v minulosti k výkonu určité pracovní pozice stačil výuční list a nebylo třeba se dále vzdělávat, tam je dnes požadováno středoškolské vzdělání s maturitou. Stále větší nároky zaměstnavatelé kladou na své zaměstnance v oblasti týmové spolupráce, samostatnosti, flexibility, ochoty stále se učit novým dovednostem a vědomostem. Všechny tyto informace je třeba včas zprostředkovat už žákům základním škol, ale také studentům středních škol, kteří se připravují na výkon konkrétního povolání, pokud nejdou dále studovat ze školy se všeobecným zaměřením. Vezmeme-li v úvahu množství času, které studenti ve školách tráví, pak velmi významnou roli při jejich formování pro budoucnost sehrává vedle rodiny hlavně škola. V tomto případě v osobě školního poradce, který by pro tento účel měl být vybaven potřebnými informacemi a měl by být odborně zdatný.

Jak vyplynulo z kapitoly 3.3 Legislativní rámec IPS, je na školách garantován nárok na poskytování poradenských služeb včetně kariérového poradenství. Je však na libovůli managementu každé školy, jak k tomuto závazku přistoupí. Záleží pouze na osobnostech školních poradců, na jejich odborné fundovanosti a na jejich osobní zainteresovanosti vzhledem k této problematice. Není nijak stanovena povinnost se v této oblasti dále vzdělávat. Neexistuje jednotný zdroj informací, z kterého by všichni zúčastnění mohli aktuálně čerpat nové informace vztahující se k vývoji na trhu práce. Není dostatečně vytvořena vazba sociálních partnerství zaměstnavatelů a jednotlivých škol. Školní poradci si velmi zřídka vyhledávají informace přímo se vztahující ke kariérovému poradenství.

Dalším předpokladem kvality je navázání spolupráce škol a soukromých poradenských agentur, které se na kariérové poradenství profilují. Nezbytnou podmínkou je další systematické vzdělávání školních poradců. Toto vzdělávání musí být zaměřeno na aktuální informace vztahující se k trhu práce a tyto informace musí být zařazovány i do běžné výuky.

Výsledek šetření u obou dvou cílových skupin jednoznačně potvrdil, že právě internet je velmi vhodným prostředím, kde je možné soustředit tak velké množství informací, které jsou k dispozici, a s kterými je možné dále pracovat.

Při naplnění všech výše jmenovaných předpokladů by se informačně poradenský systém mohl stát vhodným prostředkem pro zlepšení informačně poradenských služeb. Ty by se po nastavení standardů mohly stát běžnou součástí činností všech škol, což by přispělo k odstranění rozdílů mezi poptávkou trhu práce a nabídkou školské soustavy.

Může se zdát, že tvorba a fungování takového systému by bylo finančně nákladné. Je třeba si uvědomit, že za současného stavu produkují naše školy absolventy, kteří mnohdy končí v evidenci úřadů práce a jsou vynakládány další finanční prostředky na jejich doškolení např. formou rekvalifikací nebo jsou zařazováni do projektů financovaných z EU. Prostředky vynakládané za účelem doškolení, „dotvoření“ absolventa podle požadavků zaměstnavatelů by mohly být využity k účelu vybudování jednotného informačního systému jako technické podpory pro poskytování kvalitních informačně poradenských služeb na středních školách.

8. Seznam použité literatury

PRACHAŘOVÁ, Šárka. *Poradenský systém*. [s.l.] : [s.n.], 2004. 62 s.

VÁCLAVÍKOVÁ HELŠUSOVÁ, Lenka. *Analýza výsledků výzkumného šetření mezi studenty LK*. Liberec : [s.n.], 2005. 30 s.

Centrum vzdělanosti Libereckého kraje : Studie proveditelnosti konsolidační fáze.
Liberec : [s.n.], 2004. 150 s.

9. Přílohy

Příloha č. 1 Vzor dotazníku pro školní poradce

Příloha č. 1

Vážená paní, vážený pane,

ráda bych Vám položila pár otázek týkajících se poskytování kariérového poradenství na školách. Toto dotazníkové šetření je součástí závěrečné bakalářské práce kombinovaného studia Školského managementu. Výsledky budou zároveň sloužit k porovnání s odpověďmi na toto téma, které poskytlí studenti.

Přečtěte si, prosím, pozorně každou otázku včetně všech variant odpovědí a pak zaškrtněte pouze jednu odpověď, která nejlépe odpovídá skutečnosti, není-li uvedeno jinak. Šetření je zcela anonymní. Prosím Vás o co nejpřímější odpovědi. Děkuji za Váš čas věnovaný tomuto dotazníku.

Iva Benešová – zpracovatelka bakalářské práce

1. Ve kterém ročníku se studenti intenzivněji zabírají otázkou, co budou dělat dále?

1. ročník
2. ročník
3. ročník
4. ročník

2. Kdo podle vás nejvíce pomáhá studentům učinit rozhodnutí týkající se jejich další dráhy? (šlo by ohodnocovat míru vlivu na škále od 1 do 4) Označte, prosím, jednu variantu odpovědi.

1. rodiče
2. učitelé
3. spolužáci
4. školní poradci
5. nikdo činí ho hlavě sami
6. jiní....

3. Dotazujete se studentů na jejich představy či rozhodnutí? Pokud ano, jakým způsobem?

1. Ano – doplňte jakým způsobem a jak často (např. třídnické hodiny, dotazníky...)

---

2. Ne

4. Kolik času vám zabere práce školního poradce? Odhadněte, prosím, počet hodin za měsíc.

---

5. Dostávají studenti ve škole nějaké informace o možnostech dalšího vzdělávání či o pracovních možnostech?

1. Ano, informací ve škole dostávají dost
2. Ano, dostávají základní informace, ale další si pak už musí sehnat sami
3. Ne, informace v podstatě nedostávají

6. Kdy dostávají studující tyto informace poprvé? Napište prosím ročník.

---

7. Kde studenti nejčastěji vyhledávají informace o možnostech dalšího vzdělávání či o pracovních možnostech? Zaškrtněte maximálně dvě varianty odpovědi.

1. u školního poradce
2. u jiného učitele
3. u svých přátel či rodiny
4. v poradenské firmě
5. na internetu
6. přímo na škole, kam chtějí jít nebo v zaměstnání, kde se chtějí o práci ucházet
7. ucházet
8. Učitelské noviny a další tiskoviny
9. nevím

8. Jakou pomoc studenti nejčastěji požadují od Vás jako od profesního poradce? Zaškrtněte, prosím, maximálně tři varianty pomoci, které nejčastěji požadují.

1. Informace o školách či zaměstnavatelích
2. Informace o výhodách jednotlivých škol
3. Informace o možnostech dalšího vzdělávání
4. Praktické rady jak získat zaměstnání
5. Informace o požadavcích zaměstnavatelů
6. Diagnostiku jejich možností v přijímacích řízeních nebo na trhu práce
7. Proškolení v napsání životopisu, motivačního dopisu a dalších materiálů pro pohovory či přijímací zkoušky
8. Trénink pohovorů pro uchazeče o zaměstnání
9. Zkušební přijímací testy
10. Nabídku možností praxe

9. Domníváte se, že jsou studenti vaší školy po ukončení studia dostatečně připraveni pro práci v praxi?

1. Rozhodně ano
2. Spíše ano
3. Spíše ne
4. Rozhodně ne

10. Chodí firmy či instituce nabízet pracovní příležitosti, praxe či další studium přímo na vaši školu? Pokud ano jakou formou a jak často.

---

11. Účastní se vaše škola organizováním docházky studentů na trzích pracovních příležitostí či vzdělávání apod. aktivitách?

1. Ano, pravidelně
2. Občas
3. ne

12. Sledujete úspěšnost vašich studentů při přijímacích řízeních či nástupu do zaměstnání?

1. Ano – uveďte prosím jak:

---

2. Ne

13. Jakou máte vystudovanou aprobaci?

---

14. Využíváte některé možnosti doplnění informací k výkonu Vaší práce poradce? Označte, prosím, všechny varianty, které používáte častěji.

1. Četba odborné literatury
2. Odborné semináře
3. Studium na doplnění /zvýšení kvalifikace
4. Jinak, napište prosím, jak: _____

15. Jaký typ informací si nejčastěji doplňujete? Označte, prosím, maximálně jednu variantu.

1. Psychologické informace
2. Specifické informace zaměřené na poradenství
3. Konkrétní informace o školách, studijních oborech a možnostech uplatnění na trhu práce

16. Jste muž nebo žena?

1. muž
2. žena

Děkuji za Váš čas, který jste věnovali vyplnění dotazníku.